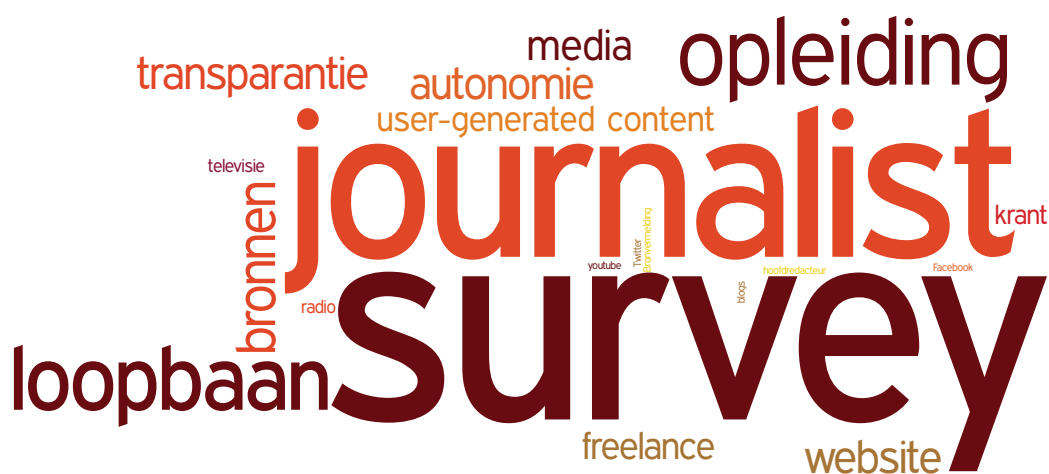

DE BELGISCHE JOURNALIST IN 2013: EEN ZELFPORTRET

KARIN RAEYMAECKERS | FRANÇOIS HEINDERYCKX | SARA DE VUYST

MANON LIBERT | JULIETTE DE MAEYER | REBECA DE DOBBELAER

FLORENCE LE CAM | ANNELORE DEPREZ | JEROEN DE KEYSER

**De Belgische journalist in 2013:
een zelfportret**

De Belgische journalist in 2013: een zelfportret

Karin Raeymaeckers

François Heinderyckx

Sara De Vuyst

Manon Libert

Juliette De Maeyer

Rebeca De Dobbelaer

Florence Le Cam

Annelore Deprez

Jeroen De Keyser

© Academia Press

Eekhout 2

9000 Gent

Tel. 09/233 80 88

Fax 09/233 14 09

Info@academiapress.be

www.academiapress.be

De Belgische journalist in 2013: een zelfportret

Karin Raeymaeckers, François Heinderyckx, Sara De Vuyst, Manon Libert,
Juliette De Maeyer, Rebeca De Dobbelaer, Florence Le Cam, Annelore Deprez,
Jeroen De Keyser

Gent, Academia Press, 2013, VI + 58 p.

Opmaak: Press Point, tel. 09/362 52 50

ISBN 978 90 382 2252 3

D/2013/4804/260

U 2110

NUR1 810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of vermenigvuldigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Inleiding	1
De Belgische journalist	1
Methode en respons	1
1 Wie is 'de Belgische journalist'?	3
1.1 Socio-demografisch profiel	3
Leeftijd	3
Geslacht	3
Etniciteit	4
Gezinssituatie	5
1.2 Opleiding	5
1.3 Lidmaatschap verenigingen	7
Journalistieke verenigingen	7
Andere verenigingen	7
1.4 Politieke opvattingen	8
1.5 Loopbaan	9
Jobmobiliteit	9
1.6 Werksituatie	9
Statuut	9
Freelancers	10
Mediasector	10
Voltijds/deeltijds	11
Functie	12
Specialisatie	12
2 De journalist en zijn beroep	15
2.1 Organisatie en werkvoorwaarden	15
De voornaamste werkplaatsen	15
Gemiddelde werkduur	16
Avondshiften, weekendwerk en feestdagen	17
Compensatie voor overuren	18
Netto-inkomen en extralegale voordelen	19
Financiële middelen voor bijscholing, bijkomend onderzoek en reizen naar het buitenland	21
Promotiekansen	23

2.2	Welke journalistieke vaardigheden zijn sterke troeven vandaag?	24
	Professionele vaardigheden	24
	Dagelijkse routine	25
	De drie journalistieke hoofdtaken	26
	Crossmediale flexibiliteit	27
	Aanwezigheid op blogs en sociaalnetwerksites	28
	Professionele autonomie	28
2.3	Het journalistieke bronnengebruik	29
	Informatiekanalen	29
	Informatiebronnen voor journalisten	31
	Bescherming van de bronnen	33
	De journalist en de risico's tot juridische vervolging	33
3	Het oordeel van de Belgische journalist	35
3.1	Ethiek en deontologie	35
	Werkethiek bij het verzamelen van informatie	35
	Respect voor privacy en bescherming van de anonimiteit	40
	Zelfregulering in de media: Raad voor de Journalistiek en Conseil de Déontologie Journalistique	45
3.2	Opvattingen over recente trends in de journalistiek	46
	Hoe denken journalisten over evoluties in de berichtgeving?	47
	Professioneel gebruik van internet en sociale media	49
	Burgerparticipatie in de journalistiek en reacties van het publiek	50
	Werkomstandigheden	51
3.3	Professionele rolopvattingen	51
	Dankwoord	57

Inleiding

De Belgische journalist

Wie zijn journalisten, hoe is hun werk georganiseerd en hoe staan ze tegenover een aantal recente verschuivingen in het medialandschap? Deze centrale vragen waren het vertrekpunt van een enquête naar het profiel van de journalistieke beroepsgroep die eind vorig jaar gelanceerd werd. Een team van onderzoekers van de Universiteit Gent en de Université libre de Bruxelles, onder leiding van prof. Karin Raeymaeckers en prof. François Heinderyckx, sloeg de handen in elkaar om voor het eerst een beeld te vormen van 'de Belgische journalist'. De taalgrens in België verdeelt het medialandschap in twee afzonderlijke markten met verschillende kenmerken. Het is daarom bijzonder interessant om na te gaan of en in welke mate dit weerspiegeld wordt in de journalistieke cultuur.

Langs Vlaamse zijde werd het onderzoek mogelijk gemaakt met middelen van het steunpunt Media, een expertisecentrum voor mediaonderzoek van vier Vlaamse universiteiten (UGent, KUL, VUB, UA) dat in het leven geroepen is door Vlaams minister van Media Ingrid Lieten. Het profiel van Vlaamse journalisten is doorheen de jaren goed gedocumenteerd. Het Center for Journalism Studies (UGent) bevroegt de journalistieke beroepsgroep in Vlaanderen om de vijf jaar. De onderliggende drijfveer van dit onderzoek is na te gaan hoe journalisten zichzelf als vierde macht positioneren in de maatschappij, en hoe ze die rol beroepsmatig invullen. We kunnen de Vlaamse data vergelijken met twee voorgaande profielstudies in 2003 en 2008. Op die manier krijgen we zicht op recente tendensen in de journalistiek. Langs Franstalige zijde werd het onderzoek mogelijk gemaakt met steun van het Fonds des Bourses en van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de ULB.

Methode en respons

	Vlaamse journalisten	Franstalige journalisten	Belgische journalisten
totaal aantal journalisten	2622	2291	4913
aantal respondenten	866	774	1640
respons	33%	33,8%	33,4%

Onze vragenlijst is gebaseerd op gelijkaardig internationaal onderzoek. We peilden o.a. naar loopbaanverloop, bronnengebruik, professionele rollen, journalistieke taken en politiek-ideologische opvattingen. In totaal werden 4913 journalisten uitgenodigd om deel te nemen, waarvan 2622 Vlaamse journalisten en 2291 Franstalige journalisten. Zowel beroepsjournalisten als journalisten van beroep¹ kregen de kans om de enquête te vervolledigen. Dat was mogelijk dankzij een samenwerking met hun beroepsverenigingen: de VVJ/AJP en de VJPP/AJPP. In totaal vulden 1640 journalisten (866 Vlaamse en 774 Franstalige respondenten) de vragenlijst in, wat een respons van 33% betekent. In dit onderzoeksrapport leest u de voornaamste bevindingen van de enquête, gespreid over drie hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk bekijken we het algemene profiel van journalisten, in het tweede deel staan we stil bij de werkomstandigheden in de journalistiek en in het derde hoofdstuk focussen we op professionele opvattingen.

1 Om in aanspraak te komen voor de titel van 'beroepsjournalist' moet men minstens twee jaar journalistiek uitoefenen als hoofdberoep bij een medium dat algemene berichtgeving verstrekt. Professionele journalisten die werken voor media die gespecialiseerde informatie verstrekken komen in aanmerking voor de titel 'journalist van beroep'.

1 Wie is 'de Belgische journalist'?

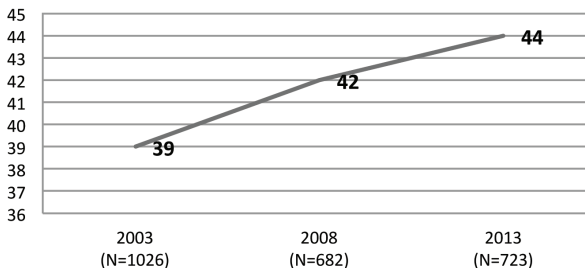
1.1 Socio-demografisch profiel

In onderstaande alinea's zullen we een aantal socio-demografische gegevens onder de loep nemen. We bespreken achtereenvolgens leeftijd, geslacht, etniciteit en gezinssituatie. De analyses in dit hoofdstuk hebben betrekking op ons volledige sample. Dat omvat naast leidinggevend en journalisten, ook fotografen, cameramannen, regisseurs, vormgevers en respondenten met een technische functie.

Leeftijd

De enquête toont dat de gemiddelde Belgische journalist 44 jaar is. Journalisten van beroep (49 jaar) zijn over het algemeen 6 jaar ouder dan beroepsjournalisten (43 jaar). Een vergelijking met de data van de Vlaamse profielstudies in 2003 en 2008, maakt duidelijk dat de gemiddelde leeftijd van de Vlaamse beroepsjournalist de voorbije tien jaar gestegen is van 39 naar 44 jaar. In het licht van deze bevinding zal het niet verbazen dat de anciënniteit van Vlaamse beroepsjournalisten met 5 jaar gestegen is (van 12 jaar in 2003 naar 17 jaar in 2013).

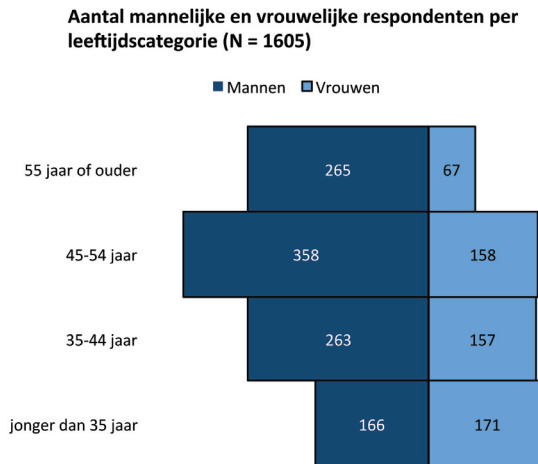
Gemiddelde leeftijd van de Vlaamse beroepsjournalist in 2003, 2008 en 2013

Geslacht

Hoewel internationaal en Vlaams onderzoek aangeeft dat het percentage vrouwen in de journalistiek de laatste jaren aanzienlijk is toegenomen, wordt het nieuws nog steeds hoofdzakelijk gebracht door mannen. Vrouwen vertegenwoordigen slechts een derde (34%) van de respondenten in de enquête. De ongelijke man-vrouwverhouding manifesteert zich minder in de Franstalige beroepsgroep, waar vrouwen een vertegenwoordiging van 37% bereiken hebben (tegenover 32% in Vlaanderen). Bovendien lijkt het genderonevenwicht sterk samen te hangen met leeftijd. In lage leeftijdscategorieën is de man-vrouw-

verhouding meer in balans dan in oudere leeftijdscategorieën. We stellen een opmerkelijke daling vast in het aandeel vrouwen als zij de leeftijd van 35 jaar overschrijden. Terwijl er in de leeftijdscategorie jonger dan 35 jaar zelfs sprake is van een gelijke man-vrouw ratio, vertegenwoordigen vrouwen in de leeftijdscategorie ouder dan 54 jaar nog slechts een vijfde van de respondenten. Op basis van deze data hoeft het niet de verbazen dat vrouwen gemiddeld vijf jaar jonger zijn (40 jaar) dan hun mannelijke collega's (45 jaar).

Etniciteit

De enquête toont dat een ruime meerderheid (94%) van de respondenten geboren is in België. In de Vlaamse enquête (96%) ligt dit percentage hoger dan in de Franstalige enquête (91%). Het merendeel van de journalisten is geboren in buurlanden waar dezelfde taal gesproken wordt (Nederland en Frankrijk). 15% van de Franstalige respondenten heeft ten minste één ouder die afkomstig is uit een ander EU-land, terwijl dit in Vlaanderen 5% is. Ook het percentage journalisten waarvan ten minste één ouder geboren is in een land buiten de Europese Unie ligt met 7% in de Franstalige journalistiek precies 4 procentpunten hoger dan in de Vlaamse journalistiek (3%). Het Franstalige sample bevat journalisten die geboren zijn in 17 verschillende landen buiten de Europese Unie. Daaronder zitten herkomstlanden als Congo, Burundi, Chili en Belarus. In het Vlaamse sample duiden de respondenten 5 verschillende landen buiten de EU als geboorteland aan, namelijk Congo, Indonesië, de Verenigde Staten, Syrië en Turkije.

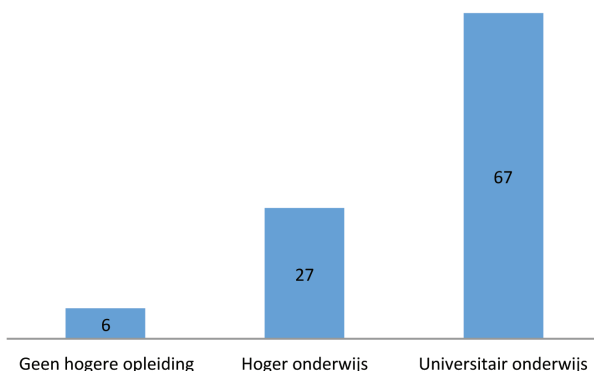
Gezinssituatie

De enquête geeft een gedetailleerd beeld van de gezinssituatie van Belgische journalisten: ongeveer de helft (49%) van de respondenten woont samen met een partner en kinderen, een kwart (26%) van de respondenten woont samen met een partner maar heeft geen kinderen, 17% van de journalisten is alleenstaand zonder kinderen en 8% is alleenstaand met kinderen. De gezinssituatie verschilt significant bij freelancers en loontrekkende journalisten. Zelfstandige journalisten wonen opvallend minder vaak samen met een partner en kinderen (38% tegenover 53%) en wonen vaker samen met hun partner zonder kinderen (36% tegenover 22%). Deze resultaten kunnen gedeeltelijk verklaard worden door het feit dat we het freelancestatuu t vaker terugvinden bij respondenten in de leeftijdscategorie jonger dan 35 jaar en in de leeftijdscategorie ouder dan 54 jaar, zoals later aan bod zal komen in dit hoofdstuk.

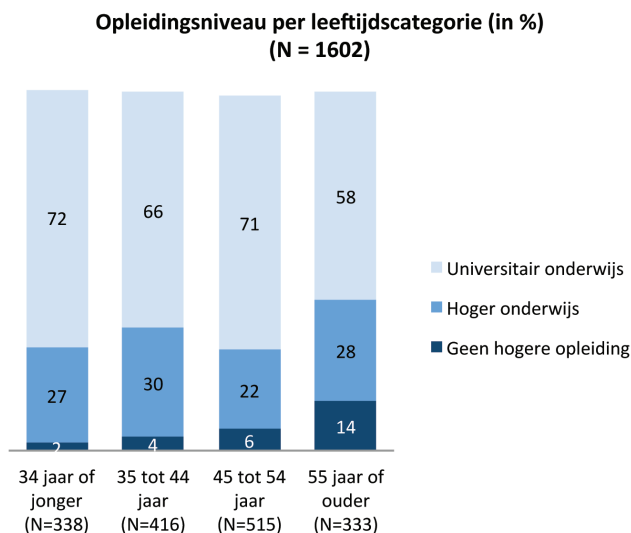
1.2 Opleiding

Onderstaand staafdiagram geeft een overzicht van het opleidingsniveau van Belgische journalisten. Wat opvalt is dat meer dan negen op de tien (94%) respondenten hooggeschoold zijn: 67% heeft een universitair diploma, terwijl 27% een diploma hoger onderwijs buiten de universiteit heeft. Slechts 6% van de respondenten heeft geen hogere opleiding genoten.

Opleidingsniveau van de Belgische journalist (in %)
(N = 1612)

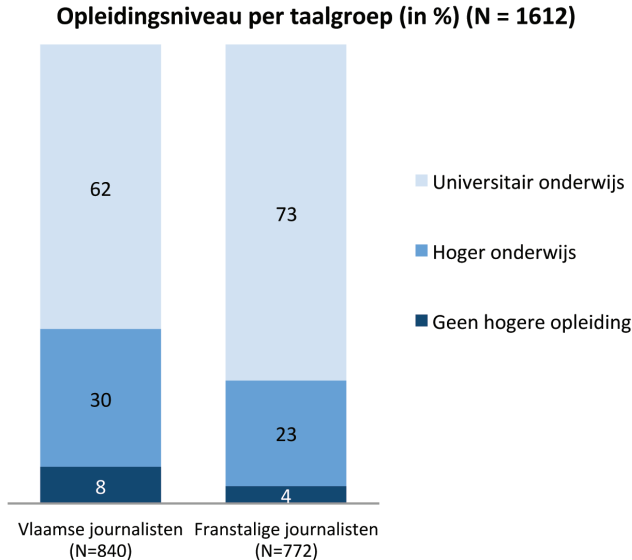
Wanneer we het opleidingsniveau correleren met een aantal andere variabelen, zien we een duidelijk verband met de leeftijd, het geslacht, de taalgroep, het type journalist en het statuut. Opleidingsniveau hangt in de eerste plaats samen met leeftijd. De enquête toont dat jonge journalisten vaker hoog opgeleid zijn dan oudere journalisten. In de leeftijdscategorie jonger dan 35 jaar is amper 2% van de respondenten niet hoger opgeleid, terwijl dat in de leeftijdscategorie 55 jaar en ouder nog 14% is. Een universitair diploma wordt ook steeds belangrijker in de journalistiek. Een vergelijking van de Vlaamse data in 2003, 2008 en 2013 geeft aan dat het percentage Vlaamse journalisten met een universitair diploma afgelopen decennium gestegen is van 58% naar 63%.

Een tweede opmerkelijke vaststelling is dat vrouwelijke respondenten (79%) vaker over een universitair diploma beschikken dan hun mannelijke collega's (61%). Dit verschil kan niet helemaal verklaard worden door het feit dat vrouwen veel talrijker aanwezig zijn in lage leeftijdscategorieën, die zoals eerder vermeld, vaker universitair opgeleid zijn. In elke leeftijdscategorie ligt het percentage vrouwen met een universitaire opleiding immers hoger dan het percentage mannen. Dit betekent dat vrouwen in de journalistiek, ongeacht hun leeftijd, hoger opgeleid zijn dan mannen.

Ten slotte stellen we vast dat het percentage universitair geschoolden beduidend hoger ligt in de Franstalige journalistiek (73% tegenover 62% in Vlaanderen). Een mogelijke verklaring is een historisch verschil in het journalistiek opleidingsaanbod in Nederlandstalig en Franstalig België. Hetzelfde gaat

op voor de groep beroepsjournalisten waarin het aandeel respondenten met een universitair diploma precies 11 procentpunten hoger ligt (68%) dan bij de journalisten van beroep (57%). Verder heeft 72% van de loontrekkenden een universitair diploma, terwijl dit bij de freelancers slechts 56% is.

1.3 Lidmaatschap verenigingen

Journalistieke verenigingen

Het merendeel (98%) van de totale groep respondenten is lid van een beroepsvereniging. 96% van de beroepsjournalisten is lid van de VVJ/AJP, 95% van de journalisten van beroep is lid van de VJPP/AJPP en 12% van de totale groep respondenten is lid van een andere beroepsvereniging. Populaire andere beroepsverenigingen zijn Sportpress.be, de Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ), Journalisten Auteursrechten Maatschappij (JAM), de Internationale Federatie van Journalisten (IFP) en de Association Internationale de la Presse Sportive (AIP).

Andere verenigingen

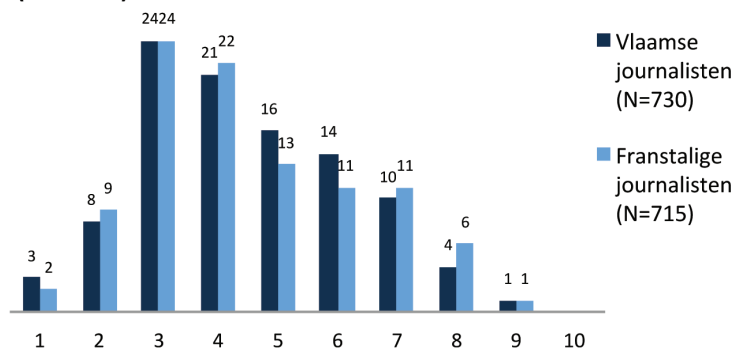
Belgische journalisten zijn ook (actief) betrokken bij een aantal andere verenigingen. Een derde van de respondenten geeft aan dat ze (actief of gewoon) lid zijn van een sportvereniging. Zestien procent is lid van een cultuurvereniging.

Daarnaast duidt precies een kwart van de journalisten aan dat ze ondersteunend sympathisant zijn van een humanitaire organisatie. Bijna een op de acht (12%) respondenten ondersteunt een milieu- of natuurvereniging, een op de tien (10%) een cultuurvereniging. Opvallend is de grote groep respondenten die aangeeft dat ze geen lid zijn van een politieke vereniging (93%) of een religieuze of levensbeschouwelijke vereniging (94%).

1.4 Politieke opvattingen

Wat betreft politieke oriëntatie zien we dat de meerderheid van de Belgische journalisten zich links van het centrum positioneert. De verhouding politiek links-centrum-rechts lag in onze enquête op 56-27-17%. Deze bevinding is in overeenstemming met voorgaand internationaal en Vlaams² onderzoek. De onderstaande grafiek geeft aan dat Vlaamse en Franstalige journalisten sterke gelijkenissen vertonen op gebied van hun politieke opvattingen. De politieke opvattingen van de respondenten werden gemeten aan de hand van een 10-puntenschaal, waarbij waarde 5 en 6 beschouwd werd als ‘het centrum’.

Politieke opvattingen per taalgroep op een 10-puntenschaal van politiek links naar politiek rechts (in %) (N = 1445)

2 Weaver, D.H., Beam, R.A., Brownlee, B.J., Voakes, P.S. & Wilhoit, G.C. (2007). *The American Journalist in the 21st Century. U.S. News People at the Dawn of a New Millennium*. Mahwah: Lawrence Erlbaum.; Paulussen, S., Raeymaeckers, K., De Keyser, J. & Van Leuven, S. (2010). De gemiddelde beroepsjournalist in Vlaanderen. In S. Paulussen & K. Raeymaeckers (Eds.), *Journalisten: profiel van een beroepsgroep* (pp. 23-37). Tielt: Uitgeverij Lannoo.

1.5 Loopbaan

Jobmobiliteit

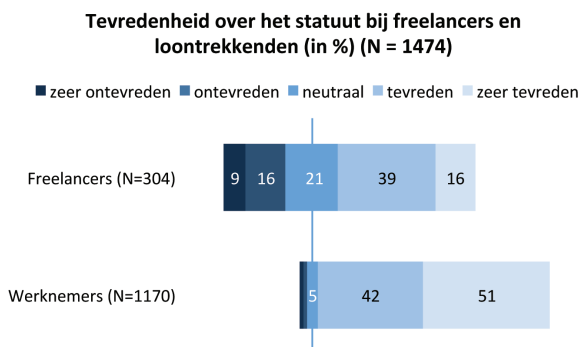
Belgische journalisten werken gemiddeld 17 jaar in de journalistiek, waarvan doorgaans 13 jaar bij hun huidige werkgever. Bij de loontrekkenden is dit 14 jaar en bij de freelancers 9 jaar. Op dit moment werkt de meerderheid (73%) van de respondenten voor één werkgever. We stellen een significant verschil vast tussen freelancers en loontrekkende journalisten. Zelfstandige journalisten zijn gemiddeld aan de slag voor 3 werkgevers, terwijl dat bij de loontrekkende journalisten slechts voor één werkgever is. Gemiddeld genomen hebben de respondenten tijdens hun hele carrière voor 3 verschillende werkgevers in de mediasector gewerkt. Iets minder dan de helft (46%) van de journalisten heeft eerst een ander beroep uitgeoefend. Vlaamse respondenten (53%) geven vaker aan dat ze een eerder beroep gehad hebben voor ze in de journalistiek terechtkwamen dan hun Franstalige collega's (38%). Een gelijkaardig verschil vinden we tussen de types journalisten. Journalisten van beroep (65%) hebben vaker een andere job gehad voor ze in de journalistiek begonnen dan beroepsjournalisten (44%).

1.6 Werksituatie

Statuut

De meerderheid (78%) van de respondenten die aangeven dat ze journalist zijn in hoofdberoep, werken in vaste loondienst, een op de vijf respondenten is aan de slag als freelancer en 2% heeft nog een ander statuut. In de groep van freelancers in hoofdberoep werken de meeste (47%) respondenten voor meerdere vaste opdrachtgevers, een ruim kwart (26%) voor één vaste opdrachtgever en nog eens een ruim kwart (27%) van de respondenten werkt voor variabele opdrachtgevers. Bij de loontrekkende journalisten heeft de meerderheid (90%) van de respondenten een vast contract van onbepaalde duur, gevolgd door een aanstelling als statutair of ambtenaar (7%), een tijdelijk contract (3%) of een contract als interim (0,3%). Bijna de helft (47%) van de bevroegde journalisten van beroep is freelancer in hoofdberoep, tegenover 18% van de beroepsjournalisten. Verder vinden we het freelancestatuut vooral terug bij de journalisten jonger dan 35 jaar (26%) en bij de journalisten ouder dan 54 jaar (30%), tegenover 18% in de leeftijdscategorie tussen 35-44 jaar en 16% bij in de leeftijdscategorie tussen 45-54 jaar.

Het merendeel (84%) van de journalisten geeft zelf aan dat ze (zeer) tevreden te zijn met hun statuut. De enquête toont dat zelfstandige journalisten over het algemeen minder tevreden zijn met hun statuut dan loontrekkende journalisten: 93% van de loontrekkenden geeft aan dat ze (zeer) tevreden zijn met hun statuut, terwijl dit bij de zelfstandigen slechts 55% is.

Freelancers

Iets minder dan de helft (42%) van de zelfstandige journalisten geeft aan dat ze geen keuze hadden om freelancer te worden. De overige 58% van de freelancers die aanduiden dat het wel hun eigen keuze is om te freelancen, doen dat vooral omdat ze meer vrijheid en onafhankelijkheid willen (82%). Ook financiële (32%) en familiale redenen (24%) worden frequent als motivatie aangehaald. De variabelen taalgroep, type journalist, geslacht en leeftijd blijken hierbij een rol te spelen. Zo beweren Franstalige respondenten (50%) vaker dan hun Nederlandstalige collega's (35%) dat ze niet bewust gekozen hebben voor het freelancestatuut. Verder kiezen journalisten van beroep (75%) veel bewuster voor een zelfstandigenstatuut dan beroepsjournalisten (54%). Ook vrouwen (53%) geven vaker dan mannen (37%) aan dat ze geen keuze hebben om te freelancen. Nog opvallend is de grote groep (69%) respondenten uit de jongste leeftijdscategorie die aangeeft dat ze geen andere keuze heeft dan te gaan freelancen. Journalisten in de jongste leeftijdscategorie geven ook veel vaker aan dat ze freelancen om financiële redenen (60%), in tegenstelling tot journalisten in de leeftijdscategorie 35-44 die vaker familiale redenen opgeven (44%).

Mediasector

Omdat in de enquête de mediasectoren waarin de journalisten werkzaam zijn anders geoperationaliseerd werden in beide landsgedeelten, is het niet mogelijk om uitspraken te doen over het medium waarvoor de respondenten in

hoofdzaak werken voor de volledige Belgische beroepsgroep. Heel algemeen kunnen we zeggen dat 37% van de Belgische journalisten onder meer werkt voor een krant, terwijl een derde (31%) van de respondenten aangeeft dat ze onder meer werken voor een weekblad of magazine. Twee op de vijf respondenten werken naar eigen zeggen onder meer voor een audiovisueel medium. Daarnaast werkt 6% van de journalisten wel eens voor een pers- of fotoagentschap, 5% voor een internet-onlymedium (een internetmedium dat niet gelieerd is aan krant, tijdschrift of omroep) en 2% voor een productiehuis.

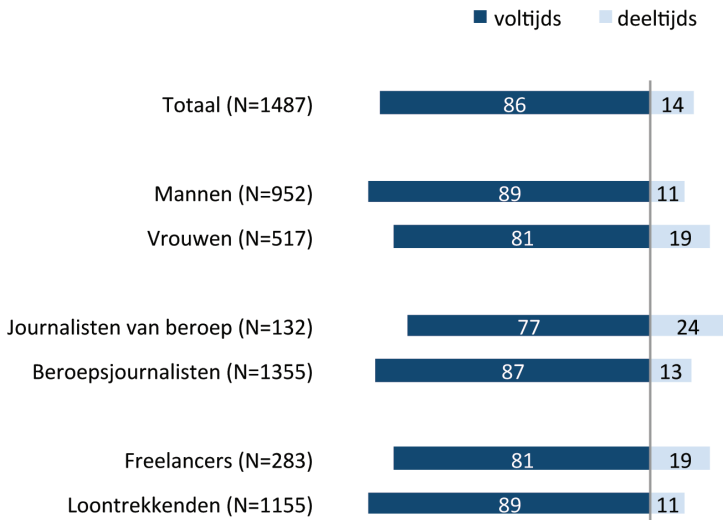
Voor de Vlaamse enquête geldt dat de meeste respondenten in hoofdzaak werken voor een krant (31%) of een tijdschrift (29%). 19% van de respondenten werkt hoofdzakelijk voor televisie en 11% voor radio. 2% werkt voor een internet-onlymedium. Een kleine groep (5%) werkt in hoofdzaak voor een pers- of fotoagentschap.

Journalisten van beroep en beroepsjournalisten blijken significant te verschillen voor wat betreft de media waarvoor ze werken. Beide groepen zijn in Vlaanderen het meest actief in de printsector, maar journalisten van beroep werken veel minder voor dagbladen (1% tegenover 36%) en voor audiovisuele media (1% tegenover 34%). Een opvallend hoog percentage van de journalisten van beroep werkt voor weekbladen of andere magazines (84% tegenover 21%). Verder blijkt uit de Vlaamse enquête dat vrouwen in de minderheid zijn bij dagbladen (25%). Enkel in de radiosector (44%), de magazinesector (36%), en de televisiesector (34%) halen vrouwen een vertegenwoordiging die hoger is dan een derde.

Voltijds/deeltijds

Slechts een klein percentage (14%) van de journalisten werkt deeltijds. Hier is een duidelijk genderverschil vast te stellen. Vrouwen (19%) werken opvallend vaker deeltijds dan hun mannelijke collega's (11%). Uit de data blijkt verder dat journalisten van beroep significant meer deeltijds werken (24%) dan beroepsjournalisten (13%). Ook freelancers werken veel vaker parttime (19%) dan loontrekkende journalisten (11%). Tot slot stellen we vast dat journalisten vaker deeltijds gaan werken naarmate ze ouder worden.

Voltijds/deeltijds werk (in %)

Functie

De meerderheid (67%) van de respondenten heeft naar eigen zeggen een functie als journalist, reporter, redacteur of correspondent. 24% van de respondenten geeft aan dat ze een leidinggevende functie hebben, hetzij als lid van de directie of het management (10%), hetzij als lid van het middenkader³ (14%). Acht procent van de respondenten werkt als cameraman, fotograaf, vormgever, regisseur of technicus en 2% heeft nog een andere functie. De meeste (85%) respondenten zijn naar eigen zeggen (zeer) tevreden met hun huidige functie. De functietevredenheid neemt wel wat af naarmate journalisten ouder worden. Het aandeel jonge journalisten (89%) dat aangeeft dat ze (zeer) tevreden zijn met hun huidige functie ligt 11 procentpunten hoger dan in de oudste leeftijdsgroep (78%). Uit de enquête blijkt verder dat freelancers minder aanduiden dat ze (zeer) tevreden zijn met hun huidige functie dan loontrekkenden (76% tegenover 87%).

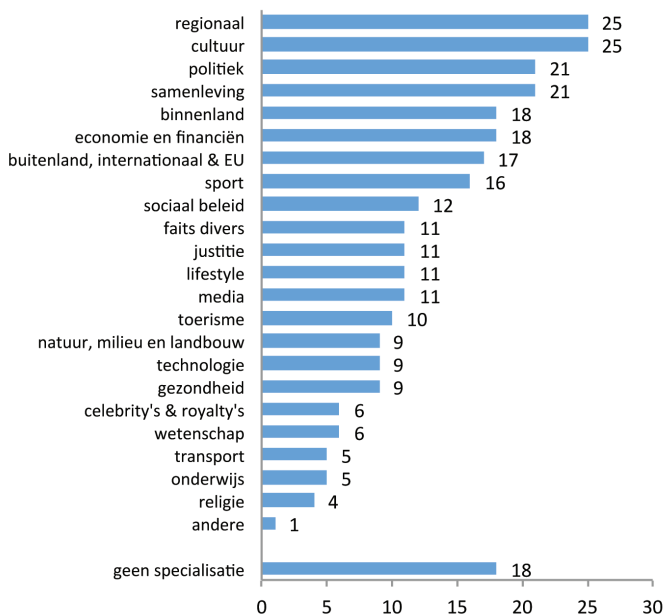
Specialisatie

Ongeveer vier op de vijf (82%) respondenten duiden aan dat ze gespecialiseerd zijn in ten minste één domein. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de domeinen waarover Belgische journalisten schrijven. De meest populaire

3 Rubriekschef, redactiechef en eindredacteur-coördinator worden beschouwd als het middenkader

domeinen zijn regionaal nieuws, cultuur, politiek, samenleving, binnenland, economie en buitenland. Een grote groep, 16% van de journalisten is gespecialiseerd, in sport. Verder focust telkens meer dan één op de tien journalisten op sociaal beleid, lifestyle, media, faits divers, justitie of toerisme.

Specialisaties van de Belgische journalist (meerdere antwoorden mogelijk) (in %) (N = 1556)

Uit de data blijkt dat Franstalige en Vlaamse journalisten grote gelijkenissen vertonen voor wat betreft de domeinen waarin ze zich verdiepen. Het enige domein waarin meer Vlaamse journalisten gespecialiseerd zijn is lifestyle. De enquête toont ook dat journalisten van beroep (93%) zich vaker op een specialisatie toeleggen dan beroepsjournalisten (80%). Beroepsjournalisten berichten wel vaker over binnenland, regio, politiek, faits divers, justitie en sport. Journalisten van beroep zijn vaker gespecialiseerd in lifestyle, natuur/milieu/landbouw, gezondheid, wetenschap, technologie, toerisme en transport. Verder blijkt gender een rol te spelen bij specialisatie. De data van de enquête tonen aan dat vrouwelijke respondenten (78%) iets minder vaak gespecialiseerd zijn dan hun mannelijke collega's (83%) en dat ze zich vaker verdiepen in topics zoals cultuur, lifestyle, gezondheid, samenleving en onderwijs. Mannelijke respondenten nemen vaker politiek, economie en financiën voor hun rekening. Ten slotte stellen we een verband vast tussen specialisatie en leeftijd: hoe jonger de journalist, hoe kleiner de kans dat hij of zij gespecialiseerd is. Tussen de jongste en de oudste categorie stijgt de specialisatiegraad van 76% naar 88%.

2 De journalist en zijn beroep

In het eerste deel van dit hoofdstuk bespreken we de werkvoorwaarden van de Belgische journalist. In deel twee gaan we dieper in op de vereiste vaardigheden en op de redactionele routines. In een derde paragraaf behandelen we het journalistiek bronnengebruik en diverse praktijken rond bescherming van bronnen en de bijhorende wetgeving.

2.1 Organisatie en werkvoorwaarden

De voornaamste werkplaatsen

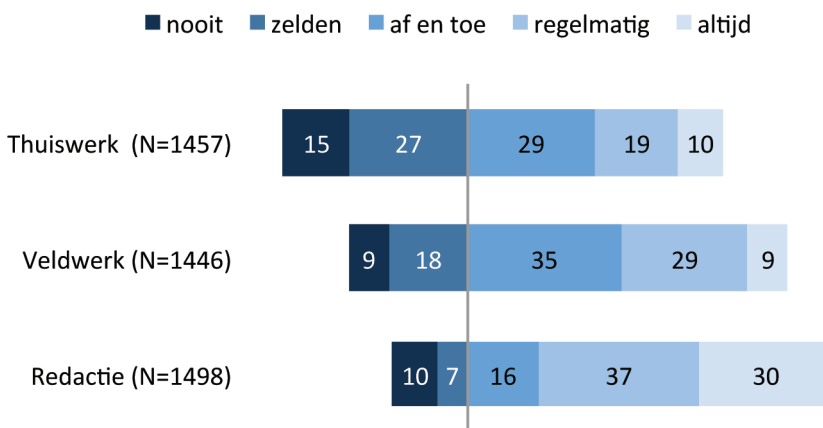
Uit onze enquête blijkt dat de Belgische journalist voornamelijk deskwerk doet en veel minder veldwerk verricht. Ongeveer 70% van de ondervraagde journalisten verklaart dat ze het merendeel van hun werk (bijna) altijd uitvoeren tussen de vier muren van hun redactie. Zestien procent van de journalisten beweert overigens dat ze op regelmatige basis bureauwerk verrichten. Slechts 17% van de respondenten krijgt de kans om het werkveld in te trekken en spendeert weinig tot geen tijd op de redactie. In deze zeldzame gevallen betreft het voornamelijk freelancejournalisten (60%).

Kunnen we nog spreken van een journalist die tussen de mensen staat? De grafiek op de volgende pagina geeft aan dat ongeveer 40% van de respondenten (bijna) altijd op het terrein werkt. 35% doet dat op regelmatige basis. Meer dan een kwart (27%) van de ondervraagde journalisten verricht zelden of nooit veldwerk. Wanneer we een vergelijking maken tussen de journalisten op basis van hun statuut, zien we opmerkelijke verschillen. Bij de journalisten in vaste loondienst, stellen we vast dat 31% van hen zelden of nooit veldwerk doet, tegenover 12% van de freelancers. Ook de functie bepaalt of de journalist al dan niet hoofdzakelijk bureauwerk doet. Hoofdredeurs en redactie-chefs voeren bijvoorbeeld meer bureauwerk uit dan anderen. Slechts 20% van de managers en 17% van het middenkader verklaren in de survey dat ze op regelmatige basis evenementen bijwonen en buiten de muren van de redactie treden. Ongeveer de helft (46%) van de rest van de respondenten⁴ werkt (bijna) altijd buiten de redactie.

⁴ De rest van de respondenten bestaat uit journalisten in de strikte zin van het woord, correspondenten, fotografen en technici.

Uit onze enquête blijkt eveneens dat meer dan een kwart (29%) van de respondenten regelmatig thuis werkt. Opnieuw worden de resultaten beïnvloed door het statuut van de journalist. Ongeveer twee derde (65%) van de freelancejournalisten werkt van thuis uit. De minderheid (47%) van de loontrekkende journalisten doet nauwelijks of nooit aan telewerken. We stelden bovendien ook vast dat ruim drie op de vijf (61%) journalisten van beroep (bijna) altijd thuis werken. Dit hoge percentage kan grotendeels verklaard worden door het statuut van deze journalisten: het aandeel freelancers is namelijk groter bij de journalisten van beroep.

Locaties waar het journalistieke werk gebeurt (in %)

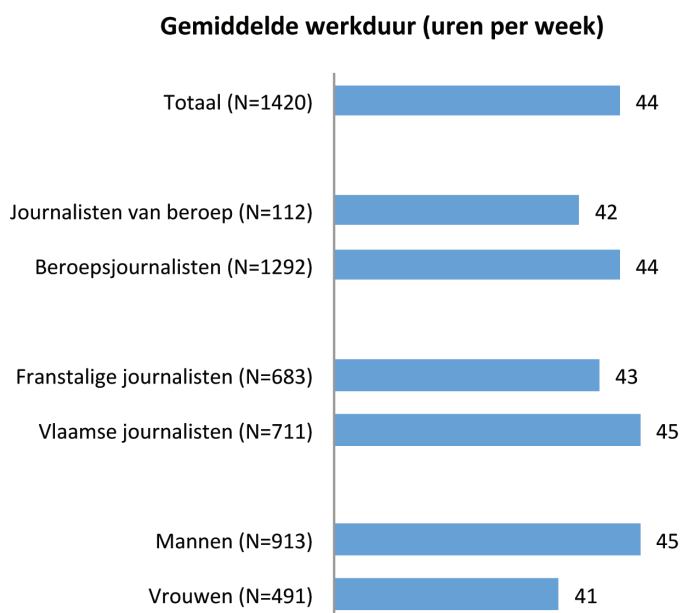

Gemiddelde werkduur

Volgens de gegevens van de enquête werkt de Belgische journalist 44 uren per week⁵. Vrouwelijke respondenten hebben een werkweek van ongeveer 41 uren, terwijl hun mannelijke collega's gemiddeld 45 uren per week presteren. Een tweede opmerkelijke vaststelling is het verschil tussen de twee taalgroepen. Nederlandstalige journalisten werken gemiddeld twee uur per week langer dan de Franstalige journalisten. Eenzelfde verschil in werkduur bestaat er volgens het staafdiagram op de volgende pagina bovendien tussen de beroepsjournalisten (44 uren per week) en de journalisten van beroep (42 uren per week). Daarnaast willen we benadrukken dat het statuut geen determinerende factor

5 Om de tijd te meten die journalisten gemiddeld spenderen aan hun werk, is het relevant om de respondenten die journalistiek beoefenen als bijberoep, op dit moment werkloos zijn, als ook actief gepensioneerde journalisten niet op te nemen in onze analyse.

is in de tijd die een journalist gemiddeld spendeert aan zijn werk. Zowel loontrekkende journalisten als freelancers spenderen gemiddeld 44 uur per week aan hun journalistieke taken.

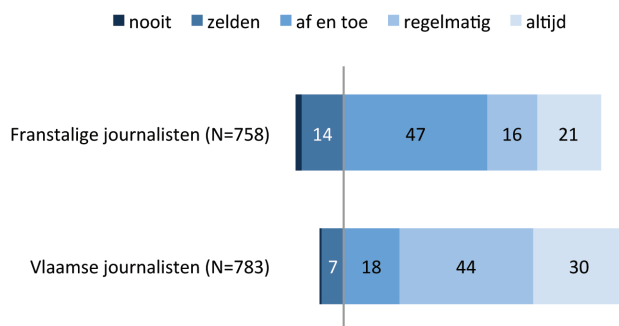

Anderzijds varieert de tijd die journalisten aan hun werk spenderen regelmatig. Bijna twee journalisten op drie (62%) moeten hun werkuren wekelijks of maandelijks herzien. Onder meer het statuut speelt hierin een belangrijke rol. Zo kampt 88% van de freelancejournalisten met een flexibeler weekrooster terwijl slechts 55% van de loontrekkende journalisten variabele werkuren heeft. Nog opvallend is het feit dat de resultaten uit de enquête ook variëren naargelang de functie die de respondenten vervullen: 47% van de managers en 49% van het middenkader hebben vaste werkuren, tegenover een derde van de rest van de respondenten.

Avondshiften, weekendwerk en feestdagen

Meer dan de helft (56%) van de journalisten heeft naar eigen zeggen een werkdag die niet stopt om 18u 's avonds. Ook bij diegenen die dat niet zo sterk naar voren schuiven, zien we toch dat meer dan 30% van hen aangeeft regelmatig soms langere dagen te maken. Een vergelijking tussen de Vlaamse en Franstalige journalisten toont aan dat meer dan negen op de tien (92%) Vlaamse journalisten af en toe, regelmatig of altijd 's avonds werken, ten opzichte van 84% van de Franstaligen.

Avondwerk per taalgroep (in %) (N = 1541)

Ook gender blijkt een factor te zijn die de hoeveelheid avondwerk beïnvloedt. Mannelijke journalisten geven aan vaker over te werken. Zestig procent werkt regelmatig of altijd door na 18u, terwijl dit slechts bij 48% van de vrouwelijke respondenten het geval is. Een gelijkaardig verschil vinden we tussen de types journalisten. Beroepsjournalisten werken dagelijks langer (56%) dan de journalisten van beroep (48%).

Ook weekends en feestdagen zijn voor journalisten niet altijd rustdagen. 82% van de respondenten werkt af en toe, regelmatig of altijd tijdens het weekend of op feestdagen, tegenover 18% zelden of nooit. Deze tendens naar flexibele werkuren vinden we nog meer terug bij de freelancejournalisten. 87% werkt af en toe, regelmatig of altijd in het weekend en tijdens de feestdagen tegenover slechts 80% van de loontrekkende journalisten. Ook op vlak van gender stellen we een verschil vast. We zien dat mannen (83%) vaker onregelmatige uren moeten werken dan vrouwen (79%).

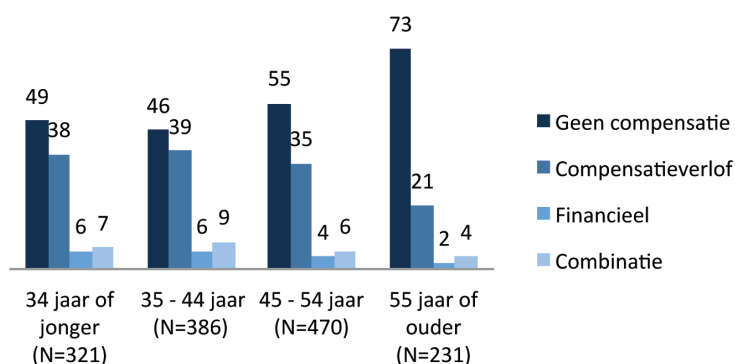
Overigens bestaat er een verschil tussen de twee taalgroepen: 85% van de Nederlandstalige journalisten werkt af en toe, regelmatig of altijd tijdens weekends of op feestdagen, terwijl dit percentage voor hun Franstalige collega's terugvalt tot 78%.

Compensatie voor overuren

Het merendeel (55%) van de journalisten geeft aan dat ze geen vorm van compensatie ontvangen voor de gewerkte overuren. Indien journalisten toch op compensatie kunnen rekenen, gaat het voornamelijk om recuperatie-uren of -dagen (34%). Slechts een kleine minderheid van de journalisten krijgt een compensatie in de vorm van een financiële vergoeding (5%) of ontvangt een combinatie van beiden (7%).

De enquête toont eveneens aan dat de leeftijd een rol speelt bij de compensatie die een journalist ontvangt voor zijn overuren. Ongeveer drie op de vier (73%) journalisten in de leeftijdscategorie 55 jaar of ouder verkrijgt nooit een compensatie voor de extra uren en dit is beduidend hoger dan bij jonge leeftijdscategorieën, waar bijvoorbeeld 49% van de journalisten in de leeftijdscategorie 34 jaar of jonger wel een compensatie krijgt. Wanneer we de functie van de respondenten bekijken, zien we in dit verband trouwens ook een verschil: acht op de tien (82%) managers verkrijgen nooit een compensatie voor overuren tegenover de helft (56%) van het middenkader en de rest van de respondenten (51%).

**Compensatie voor overuren per leeftijdscategorie
(in %) (N = 1408)**

Netto-inkomen en extralegale voordelen

Op basis van de verklaringen van de journalisten hebben we een cijfer berekend voor het maandelijkse netto-inkomen⁶. Het gemiddelde netto maandinkomen⁷ van de journalist bedraagt volgens hun eigen inschatting ongeveer 2167 euro per maand. Loontrekkende journalisten verdienen gemiddeld ongeveer 2266 euro netto per maand, wat bijna 500 euro meer is dan freelancers (1771 euro). Op het gebied van loon zijn er opnieuw een aantal genderverschillen merkbaar. Het nettoloon van vrouwen ligt immers beduidend lager dan dat van hun mannelijke collega's. Vrouwen hebben een nettosalaris van om en bij de 1995 euro per maand. Mannelijke journalisten verdienen daarentegen 2253

6 Om het netto-inkomen van de journalisten te berekenen, hebben we respondenten die journalist zijn in bijberoep, alsook werkloze journalisten en actief gepensioneerde journalisten buiten beschouwing gelaten.

7 We hebben de vraag naar het nettoloon bij journalisten beantwoord aan de hand van de keuze van de respondenten uit verschillende salariscategorieën. We hebben de centrale waarde van elk van deze categorieën genomen om een geschat gemiddelde van het loon te berekenen.

euro per maand. Dit hangt, zoals eerder verklaard, voor een deel samen met de leeftijd van journalisten. Het gemiddelde inkomen van journalisten stijgt naarmate de leeftijd toeneemt (van 1855 euro in de categorie 34 jaar of jonger naar 2365 euro voor journalisten van 55 jaar en ouder). Ook voor de twee types journalisten stellen we verschillen vast. Daar waar het gemiddelde nettoloon van beroepsjournalisten 2193 euro per maand bedraagt, zien we dat de journalisten van beroep het met minder moeten stellen (1881 euro). Ten slotte stelden we eveneens vast dat ook de positie die de journalist inneemt binnen de redactie, een impact heeft op het nettoloon. Managers en leden van het middenkader verdienen meer dan 2400 euro per maand, terwijl de rest van de respondenten het moet stellen met 2049 euro.

	Gemiddeld netto-inkomen
Totaal (N=1445)	2167 euro
Vrouwen (N=500)	1995 euro
Mannen (N=928)	2253 euro
Loontrekkenden (N=1144)	2266 euro
Freelancers (N=288)	1771 euro
Beroepsjournalisten (N=1323)	2193 euro
Journalisten van beroep (N=122)	1881 euro
Journalisten jonger dan 35 jaar (N=327)	1855 euro
Journalisten tussen 35 en 44 jaar (N=392)	2124 euro
Journalisten tussen 45 en 54 jaar (N=479)	2313 euro
Journalisten ouder dan 55 jaar (N=243)	2365 euro
Managers (N=136)	2506 euro
Middenkader (N=198)	2403 euro
Journalisten, fotografen, technici, etc. (N=1050)	2049 euro

Uit de enquête blijkt dat meer dan drie op de vier (83%) journalisten, bovenop het loon, nog verschillende extralegale voordelen van hun werkgever ontvangen. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de belangrijkste extralegale voordelen van de respondenten.

De belangrijkste extralegale voordelen (meerdere antwoorden mogelijk) (in %) (N = 1535)

Daar waar bijna alle (98%) loontrekkende journalisten voordelen ontvangen van hun werkgever, stellen we vast dat slechts 33% van de freelancejournalisten diezelfde voordelen verkrijgt. Binnen deze groep freelancers krijgt 63% zijn professionele onkosten vergoed, ontvangt 33% een computer of tablet en krijgt 25% een mobiele telefoon van de nieuwsorganisatie waarvoor men werkt.

Het verkrijgen van bepaalde extralegale voordelen is aan de Nederlandstalige zijde van ons land sterker ingeburgerd dan in het Franstalige landsgedeelte: meer dan acht op de tien (81%) Vlaamse journalisten hebben een groepsverzekering of hospitalisatieverzekering (tegenover 58% van de Franstaligen) en driekwart (75%) heeft een mobiele telefoon (tegenover 55% van de Franstaligen). De Vlaamse journalist geniet daarnaast nog van tal van andere voordelen zoals gunstige tarieven voor internet en mobiele telefonie (43% tegenover 30% bij de Franstaligen), een bedrijfswagen (39% tegenover 15%), een computer of tablet (43% tegenover 30%) en participaties in de winst of aandelenopties (9% tegenover 3%). Daartegenover staat dat de Franstalige journalisten meer van hun onkosten terugbetaald zien door hun werkgever (72% tegenover 32% van de Nederlandstalige journalisten).

Financiële middelen voor bijscholing, bijkomend onderzoek en reizen naar het buitenland

Volgens de geïnterviewde journalisten zijn er in het algemeen niet voldoende financiële middelen voor bijscholing, voor bijkomend onderzoek en voor reizen

naar het buitenland. Vooral vrouwelijke journalisten en freelancers geven aan dat hun mediaorganisatie te weinig financiële ondersteuning biedt.

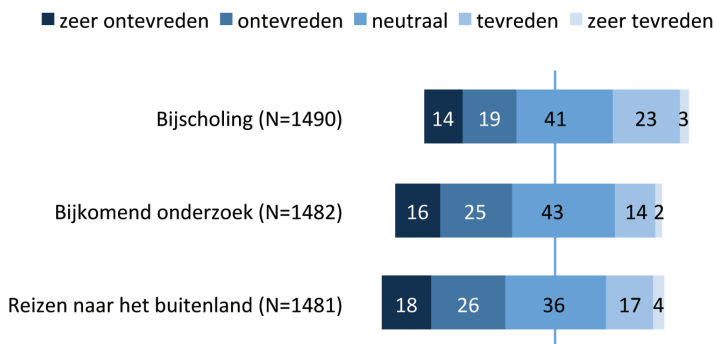
Bijna de helft (44%) van respondenten zou meer middelen willen om verslag uit te kunnen brengen van evenementen in het buitenland. Vooral Franstalige journalisten (50%) uiten deze wens tegenover slechts een ruim derde (38%) van de Vlaamse journalisten. Ook meer vrouwelijke journalisten (50% tegenover 40% van de mannen) en freelancers (54% tegenover 41% van de loontrekkende journalisten) treden dit bij.

Journalisten stellen dat er te weinig financiële middelen zijn voor bijkomend onderzoek. Zo zien we dat 41% van de journalisten vindt dat er te weinig budget is. 43% van de journalisten heeft een meer neutrale houding in verband met financiële middelen. De helft (53%) van de Nederlandstalige journalisten heeft een neutrale houding tegenover 32% van de Franstaligen. Bij deze laatsten is het grootste aandeel journalisten ontevreden (48% tegenover 34% bij de Vlaamse journalisten).

Een opdeling naar statuut, geslacht en leeftijd van de respondenten toont aan dat de helft van de freelancejournalisten (52% tegenover 38% van de loontrekkende journalisten), vrouwelijke journalisten (48% tegenover 38% van de mannelijke collega's) en voornamelijk de groep journalisten onder de 35 jaar niet tevreden is over de financiële middelen voor bijkomend onderzoek (50% tegenover 41% bij de groep 35-44 jaar, 39% bij de groep 45-54 jaar en 34% bij de journalisten ouder dan 54 jaar).

De meningen over de financiële middelen voor bijscholing zijn meer genuanceerd. 41% van de journalisten neemt een "neutrale" houding aan, 33% is ontevreden met de financiële mogelijkheden voor bijscholing terwijl 26% (zeer) tevreden is. Onder de "ontevreden" respondenten, stellen we vast dat het in bijna de helft (47%) van de gevallen om freelancers gaat en in mindere mate om loontrekkende journalisten (29%). Ook vrouwelijke journalisten (41%) zijn sneller geneigd een negatief antwoord te formuleren in verband met hun tevredenheid dan mannen (29%). Bovendien stelden we vast dat de ontevredenheid afneemt met de leeftijd. Jonge journalisten onder de 35 jaar zijn meer ontevreden (42%) dan journalisten uit de categorieën 35-44 jaar (34%), 45-54 jaar (29%) en ouder dan 54 jaar (27%).

Tevredenheid over financiële middelen (in %)

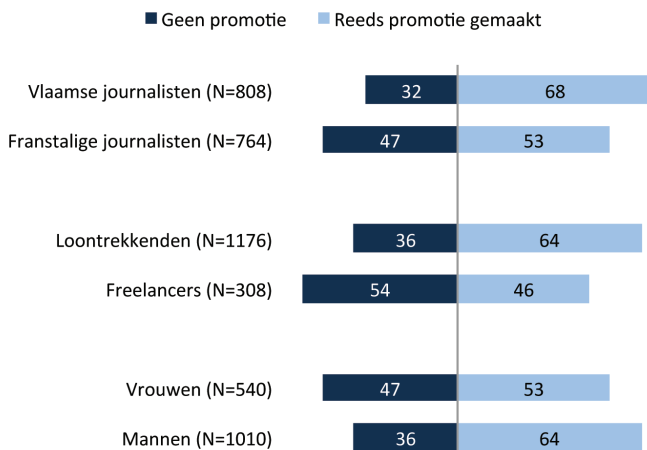

Promotiekansen

Bijna twee derde (61%) van de respondenten heeft tijdens hun journalistieke carrière een promotie verkregen. Het gaat voor driekwart van hen om een promotie in de vorm van een andere functie (75%) en/of een financiële promotie (79%).

Eén op twee (53%) vrouwelijke journalisten heeft reeds een promotie verkregen gedurende haar carrière tegenover twee op drie (64%) mannen. Voor deze laatsten gaat een promotie bovendien vaak gepaard met een hoger loon (81% van de mannen tegenover 72% van de vrouwen). Wat betreft de loontrekkende journalisten, zien we dat 64% reeds een promotie heeft gekregen, tegenover 46% van de freelancejournalisten. Tot slot worden ook Franstalige journalisten minder snel gepromoveerd (53%) dan de Vlaamse journalisten (68%).

Journalisten die reeds promotie gemaakt hebben (in %) (N = 1572)

Een grote meerderheid (77%) van de journalisten heeft de indruk dat ze de komende twee jaar geen promotie zullen maken. Vooral oudere journalisten menen dat hun kans op promotie beperkt is: 40% van de journalisten in de leeftijdscategorie 34 jaar of jonger is er immers van overtuigd dat ze een promotie in de wacht zullen slepen; dit percentage zakt tot 31% bij de groep 35- tot 44-jarigen, tot 16% bij de leeftijdscategorie 45-54 jaar en tot slot tot slechts 5% bij journalisten ouder dan 54 jaar.

2.2 Welke journalistieke vaardigheden zijn sterke troeven vandaag?

Professionele vaardigheden

Diploma en opleiding vormen twee doorslaggevende factoren bij het aanwerven van journalisten. Journalisten dienen daarnaast ook over een aantal vaardigheden en journalistieke kwaliteiten te beschikken. In de enquête hebben we bijgevolg gepeild naar welke kwaliteiten en vaardigheden belangrijk zijn in de ogen van professionele journalisten voor het uitoefenen van hun beroep.

Zo goed als alle (98%) respondenten stellen dat een perfecte kennis van de taal een belangrijke vereiste is. Zowel een perfecte beheersing van schrijftaal als spreektaal is essentieel. Voor meer dan vier op de tien (44%) journalisten is dit zelfs de belangrijkste journalistieke vaardigheid. Taalvaardigheden worden op de voet gevolgd door analytische en kritische competenties (aangegeven door 34% van de respondenten). Sociale vaardigheden worden door de respondenten op de derde plaats (15%) geklasseerd.

Bijna negen op de tien (89%) journalisten stellen dat het vandaag belangrijk is om zich aan te passen aan nieuwe technologieën en digitale ontwikkelingen. Ook efficiënt omgaan met het internet (92%) wordt door de journalisten hoog ingeschat. Bijna acht op de tien (77%) respondenten stellen bovendien dat journalisten vandaag met verschillende mediaplatformen moeten kunnen omgaan en verschillende taken onder de knie moeten hebben.

Overigens is er een grote hoeveelheid journalisten die het correct interpreteren van statistieken (64%) alsook het werken met databanken (50%) als noodzakelijke vaardigheden beschouwt. Lay-out technieken en grafisch ontwerp daarentegen blijken slechts voor een kwart van de respondenten relevant te zijn bij het uitoefenen van hun job.

Technologische competenties lijken op het eerste zicht vooral belangrijker voor de Franstalige journalisten (92%) dan voor hun Nederlandstalige collega's (83%). Grafische kennis blijkt eveneens minder belangrijk voor de Nederlandstalige respondenten (21% tegenover 29% van de Franstaligen). We bemerken in onze survey eveneens dat deze 'knowhow' een voorrecht is voor journalisten van beroep (35% tegenover 24% van de beroepsjournalisten).

Daarnaast stellen we vast dat hoe langer journalisten een carrière hebben opgebouwd, hoe noodzakelijker ze het vinden om te kunnen werken met databestanden. We zien dat 42% van de journalisten jonger dan 35 jaar dit gegeven als belangrijk beschouwen tegenover 48% van de categorie 35-44 jaar, 52% voor de groep 45-54 jaar en 59% in de leeftijdscategorie ouder dan 54 jaar.

	(Zeer) belangrijke vaardigheid	Belangrijkste vaardigheid
Taalvaardigheden: talenkennis, schrijven en communicatievaardigheden	98 %	44 %
Sociale vaardigheden: netwerken opbouwen en relaties opbouwen	96 %	15 %
Kritische, analytische vaardigheden	96 %	34 %
Onlineresearch-vaardigheden: efficiënt kunnen zoeken op het internet	92 %	0 %
Multimediale vaardigheden: kunnen werken voor print, radio, tv en internet	78 %	3 %
Databeheer	50 %	0 %
Technologische vaardigheden: kunnen omgaan met nieuwe technologieën	87 %	0 %
Statistische vaardigheden: interpreteren van basisstatistiek	64 %	0 %
Grafische vaardigheden: basiskennis voor lay-out en grafisch design	25 %	0 %

Dagelijkse routine⁸

Journalisten wijden een groot deel van hun tijd aan het opzoeken van informatie en het schrijven van stukken. Bijna acht op de tien respondenten selecteren en ordenen informatie (76%), doen aan research/nieuwsgaring aan het bureau (76%) en redigeren en schrijven hun eigen journalistieke teksten (77%).

8 We benadrukken dat het belang dat aan bepaalde taken wordt gehecht, afhankelijk is van de functie op de redactie en het medium waarvoor de journalist werkt.

Om geen nieuws te missen, consulteren drie op vier (75%) journalisten dagelijks andere media. Daarnaast zijn ongeveer evenveel (66%) journalisten dagelijks bezig met het controleren en analyseren van informatie.

Op basis van de resultaten, kunnen we concluderen dat de journalisten informatie grotendeels produceren binnen de veilige muren van de redactie. Desalniettemin begeven meer dan drie op de vijf (61%) ondervraagden zich regelmatig buiten de redactie. Ook het onderhouden van contacten met informanten, collega's en het publiek (66%) behoort tot de dagelijkse routine van de journalist.

De drie journalistieke hoofdtaken

Het redigeren van teksten (59%), research en nieuwsgaring aan het bureau (41%) en veldwerk/interviews en nieuwsgaring buiten de redactie worden beschouwd als de taken waar de respondenten het meeste tijd aan besteden.

Uiteraard hangt deze klassering sterk af van de functie die de journalist vervult. Zo houden journalisten in een managementfunctie zich voornamelijk bezig

met beheren en organisatorische taken (48%), het redigeren van journalistieke teksten (40%) en tot slot ook de supervisie van andere collega's (39%). Het middenkader bepaalt wie welke journalistieke teksten schrijft (37%), neemt eveneens organisatorische beslissingen (35%) en herwerkt de teksten van collega's (34%). De rest van de respondenten neemt taken ter harte volgens het algemene schema dat we reeds voorop stelden. Zo zien we dat ze het redigeren van journalistieke teksten als hun hoofdtaak beschouwen (68%), gevolgd door het vergaren van informatie (48%). Veldwerk (45%) vervolledigt de top-3.

Wanneer we deze elementen bestuderen met het statuut van de journalisten in het achterhoofd, zien we dat de hoofdtaken niet anders zijn, maar dat de volgorde van belangrijkheid varieert. Freelancers vinden bijvoorbeeld dat veldwerk tot één van hun belangrijkste taken behoort (49%), gevolgd door het verzamelen van de informatie en redactiewerk achter een bureau (47%). Dit is ook het geval voor de journalisten van beroep (40% tegenover 38% voor het opzoekingswerk zonder veldwerk).

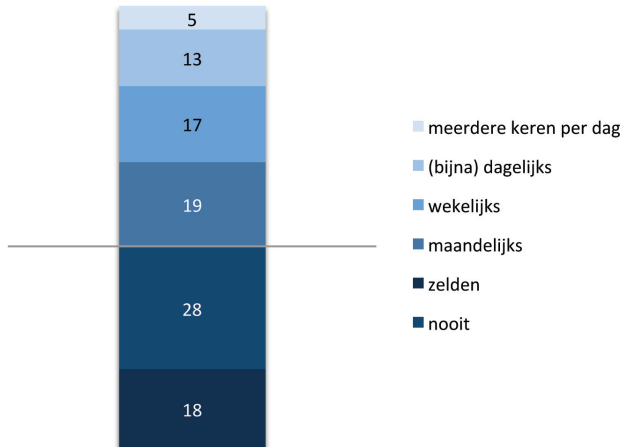
De leeftijd van de respondenten moeten we eveneens indachtig houden bij deze resultaten. Journalisten die jonger zijn dan 35 jaar klasseren veldwerk (33%) op de vierde plaats, net na de selectie en het zoeken van informatie (35%).

Crossmediale flexibiliteit

Slechts 7% van de ondervraagde journalisten werkt enkel voor een online-redactie. Hieronder klasseren we zowel websites van traditionele media als online media. 35% van hen zijn jonger dan 35 jaar.

Desalniettemin wordt van een deel van de respondenten verwacht dat ze online kunnen werken, ook al vormt dit niet hun hoofdactiviteit. Ongeveer de helft (54%) van hen verdeelt meerdere keren per week informatie via het internetplatform van zijn medium. 46% doet dat zelden of nooit. Meer dan 44% van de loontrekkende journalisten zijn belast met deze taak tegenover de helft van de freelancers. Verder zien we dat het percentage beroepsjournalisten dat ook voor internet werkt de laatste vijf jaar fors gestegen is in Vlaanderen. In 2008 gaf een op de tien respondenten aan dat ze ook wel eens voor internet werken, terwijl dit in 2013 meer dan de helft (57%) van de respondenten is.

Het leveren van journalistieke bijdragen aan de website van het medium waarvoor journalisten in hoofdzaak werken, bij respondenten waarvan dit niet de hoofdactiviteit is (in %) (N = 1440)

Aanwezigheid op blogs en sociaalnetwerksites

Journalisten publiceren content op verschillende mediaplatformen. Dit betekent echter niet noodzakelijk dat journalisten frequent blogs, microblogs en sociaalnetwerksites gebruiken om informatie te verzamelen of te verspreiden.

Slechts 16% van de journalisten publiceert elke dag journalistieke inhoud op sociaalnetwerksites. Meer dan de helft (56%) doet dit nooit of slechts in enkele zeldzame gevallen. Microblogs zoals Twitter worden eveneens minder vaak gebruikt als om informatie te verzamelen. Slechts 12% van de journalisten is dagelijks actief op Twitter. Het gaat in die gevallen meestal om journalisten jonger dan 45 jaar. De meerderheid (66%) publiceert nooit content via Twitter. Tot slot zien we ook dat negen op de tien journalisten, ongeacht hun leeftijd, nooit inhoud plaatsen op een eigen weblog of op blogs van anderen.

Professionele autonomie

In onze survey vroegen we de journalisten naar de graad van vrijheid die ze hebben bij het beslissen welke aspecten in een verhaal worden benadrukt. De resultaten zijn meestal zeer positief aangezien iets minder dan de helft (44%) onder hen hun vrijheid groot inschat en een derde (34%) van de respondenten oordeelt dat ze bijna volledige autonomie krijgen. Slechts 2% van de respondenten stelt dat ze geen enkele mogelijke vorm van vrijheid hebben. Geen

enkele manager, noch leden van het middenkader bevinden zich in deze positie. In tegendeel zelfs, deze laatsten bezitten het vaakst totale vrijheid (52% van de managers en 39% van het middenkader, tegenover 32% van de rest van de respondenten).

2.3 Het journalistieke bronnengebruik

Informatiekanalen

In deze alinea worden de zeven meest gebruikte informatiekanalen opgesomd. In de eerste plaats verkrijgen journalisten informatie via telefonische contacten (53%). Daarnaast verkrijgen ze informatie via andere Belgische media (50%), persberichten (48%), Belgische nieuwsagentschappen (43%), buitenlandse media (36%), elektronische archieven en databestanden (35%), internationale nieuwsagentschappen (33%). Deze kanalen worden dagelijks geconsulteerd door ten minste een derde van de journalisten.

Vervolgens zien we dat journalisten eveneens -maar in mindere mate- informatie halen uit persoonlijk contact met informanten en bronnen (29%), microblogs zoals Twitter (23%), papieren documentatiemappen en archieven (23%), sociaalnetwerksites waaronder Facebook (19%), primaire bronnen (zoals wetteksten, politieke rapporten of bedrijfsverslagen, etc.) (14%), persconferenties (13%), video- en fotowebsites zoals Youtube en Flickr (12%) en weblogs (9%).

Al deze informatiekanalen worden wekelijks geraadpleegd door minstens een derde van de journalisten, met uitzondering van blogs en video- en fotowebsites. Tot slot stellen we eveneens vast dat meer dan de helft van de respondenten deze laatste twee kanalen nooit gebruikt, net zoals ze nooit gebruik maken van sociaalnetwerksites en microblogs.

Gebruik van informatiekanalen (in %)

Journalisten in vaste loondienst maken vaker gebruik van persberichten (53% tegenover 41%), nationale (51% tegenover 20%) en internationale (39% tegenover 16%) persagentschappen dan freelancers. Ze nemen bovendien ook regelmatig deel aan persconferenties dan freelancers (16% tegenover 7%).

Journalisten van beroep zeggen eveneens dat ze minder gebruikmaken van persberichten (36% tegenover 49%), briefings van nationale (4% tegenover 47%) en internationale persagentschappen (7% tegenover 36%) en persconferenties (4% tegenover 15%). Bovendien blijkt dat ze minder de gewoonte hebben om informanten via de telefoon te contacteren (20% tegenover 57%), ze face-to-face te ontmoeten (15% tegenover 31%), gebruik te maken van microblogs (4% tegenover 25%) of sociaalnetwerksites (8% tegenover 21%), Belgische media

te consulteren (23% tegenover 52%), buitenlandse media te raadplegen (19% tegenover 38%) en gebruik te maken van papieren documentatiemappen en archieven (17% tegenover 23%) dan beroepsjournalisten.

Deze papieren documentatiemappen en archieven worden bovendien ook vaker geconsulteerd door Franstalige journalisten: maar liefst 31% van hen gebruikt deze dagelijks, tegenover slechts 14% van hun Nederlandstalige collega's. Overigens zien we dat meer dan 60% van de Franstalige journalisten dagelijks telefoneren met hun bronnen tegenover slechts 46% van de Nederlandstalige journalisten. Desalniettemin zien we dat Vlaamse journalisten vaker gebruik maken van binnenlandse media (57% tegenover 42% bij de Franstaligen) en vaker internationale media raadplegen (43% tegenover 29%).

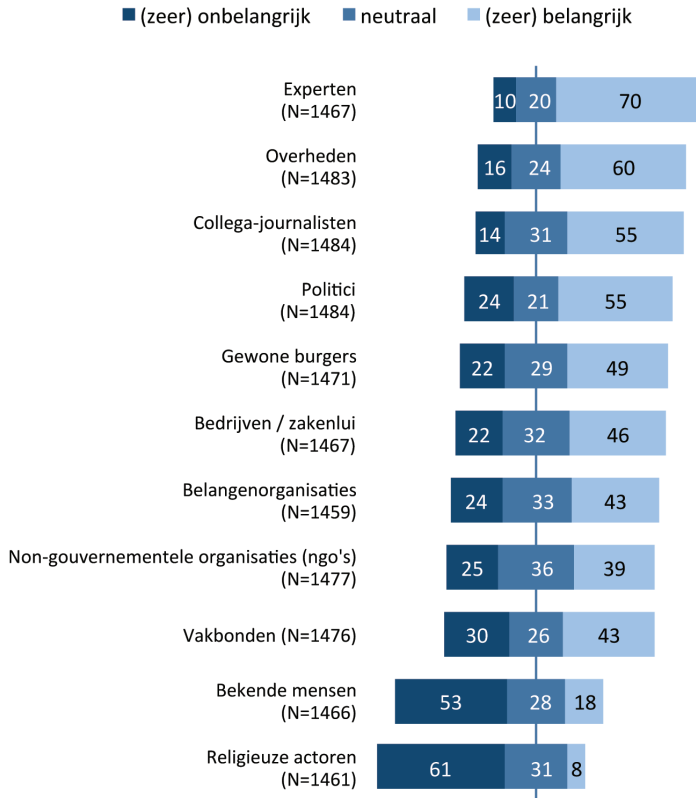
Tot slot stellen we vast dat het gebruik van elektronische archieven en databanken lijkt toe te nemen met de leeftijd van de journalisten. De gebruiksfrequentie ligt op 23% voor de journalisten jonger dan 35 jaar en stijgt naar 35% voor de groep 35-44 jaar, 40% bij de categorie 45 tot 54-jarigen en uiteindelijk 41% in de leeftijdscategorie ouder dan 54 jaar. Het omgekeerde is het geval bij het gebruik van andere Belgische media. Daar zien we dat jongere journalisten deze andere Belgische media vaker consulteren dan hun oudere collega's. 59% van de groep journalisten jonger dan 35 jaar gebruikt andere media, tegenover 55% binnen de groep 35-44 jaar, 45% bij de 45-54-jarigen en 40% in de leeftijdscategorie ouder dan 54 jaar.

Informatiebronnen voor journalisten

Onder de gesprekspartners van journalisten bevinden zich volgens de gegevens uit onze enquête voornamelijk experts (70%), overheden (60%), collega-journalisten (55%) evenals politici (55%). De meerderheid van de journalisten beschouwt deze actoren als (zeer) belangrijk.

De man in de straat (49%), bedrijven (45%), vakbonden (43%), belangenorganisaties (43%) en ngo's (39%) zijn eveneens interessante informatiebronnen voor journalisten. Bekende mensen (18%) en religieuze actoren (8%) zijn minder belangrijk als informatiebron.

Belang van bronnen voor Belgische journalisten (in %)

Bepaalde actoren zijn minder belangrijk voor journalisten van beroep dan voor de beroepsjournalisten. Het gaat in het bijzonder om politici (31% tegenover 58%), overheden (52% tegenover 61%), collega-journalisten (43% tegenover 57%), religieuze actoren (1,5% tegenover 9%), vakbonden (19% tegenover 46%) en bekende mensen (8% tegenover 19%). Desalniettemin hecht een groot deel van hen belang aan belangenorganisaties (55% tegenover 41%) en bedrijven (55% tegenover 45%).

Het statuut beïnvloedt eveneens de resultaten. De loontrekkende journalisten hechten meer belang aan politici (59% tegenover 46% van de freelancers), overheden (63% tegenover 52%), ngo's (41% tegenover 33%), vakbonden (48% tegenover 33%) en experts (72% tegenover 63%).

De cijfers variëren ook naargelang de taalgroep waartoe de journalisten behoren. Overheden (67%), bedrijven (53%), collega's (63%), belangenorganisaties

(57%), experts (77%) en bekende mensen (22%) worden immers meer als belangrijke actoren beschouwd door Nederlandstalige journalisten dan door Franstalige (voor deze laatste zijn de percentages 53% voor de overheden, 38% voor bedrijven, 47% voor collega's, 28% voor belangenorganisaties, 63% voor experts en tot slot 15% voor bekende mensen).

Ook gender en leeftijd spelen een rol. Het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten bestaat voornamelijk op het vlak van het raadplegen van burgers en ngo's. Deze actoren krijgen meer vertrouwen van vrouwelijke journalisten (de percentages bedragen respectievelijk 55% en 43% voor de vrouwen; 45% en 37% voor de mannen). Tot slot stelden we vast dat de graad van belangrijkheid die gegeven wordt aan overheden en hun woordvoerders, het zwakst is bij de oudste groep journalisten boven de leeftijd van 54 jaar: 22% stelt dat overheden (zeer) onbelangrijk zijn, tegenover 13% van de groep journalisten jonger dan 35 jaar; politici worden minder belangrijk bevonden voor 31% van de groep oudste journalisten tegenover 16% van de respondenten jonger dan 35 jaar. Ten slotte zien we dat bij beide groepen de vakbonden geklasseerd worden als een minder belangrijke bron. Het percentage bedraagt 40% in de leeftijdscategorie ouder dan 54 jaar en 20% bij de respondenten jonger dan 35 jaar.

Bescherming van de bronnen

Negen op de tien (91%) journalisten oordeelt positief over de wet over de bescherming van de bronnen uit 2005. 94% van de Franstalige journalisten en 88% van de Nederlandstalige collega's zijn tevreden over deze wettelijke bescherming. De graad van tevredenheid lijkt licht te dalen naargelang de leeftijd en de anciënniteit van de journalisten stijgt: 96% van de journalisten onder de leeftijd van 35 jaar is tevreden, tegenover 92% voor de categorie tussen 35 en 44 jaar, 90% bij de groep 45-54-jarigen en 85% in de groep ouder dan 54 jaar.

De journalist en de risico's tot juridische vervolging

Bijna drie op de tien (29%) journalisten zagen in het verleden reeds af van het publiceren van informatie omwille van angst voor juridische vervolging. Onder hen bevinden zich voornamelijk managers (37%) en het middenkader (38%) tegenover slechts 26% van de rest van de respondenten. Overigens zien ook Nederlandstalige journalisten (33%) vaker af van publicatie dan de Franstaligen (25%).

Deze resultaten zijn gerelateerd aan de angst voor laster en eerroof (51%) en inbreuk op de privacy (52%). Daaruit volgt tevens de angst voor het gebrek aan

respecteren van het vermoeden van onschuld, evenals schending van het recht op een eerlijk proces (33%). In een minderheid (17%) van de gevallen bestaat er ook de angst om het auteursrecht niet te respecteren.

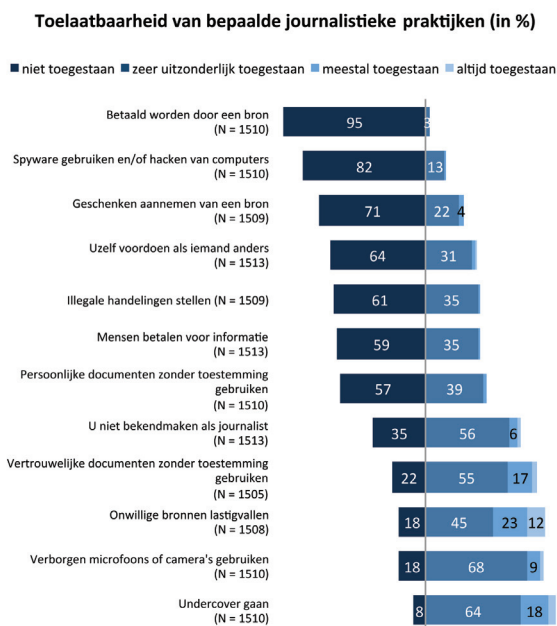
Onder de journalisten die al afzagen van publicatie omwille van angst voor juridische vervolging, hebben 63% van de freelancers en 48% van de loontrekenden dit gedaan omdat ze dachten dat ze gingen vervolgd worden voor laster en eerroof. Ook meer dan zeven op de tien (73%) managers, 50% van het middenkader en 49% van de journalisten heeft te kampen met deze angst.

3 Het oordeel van de Belgische journalist

In dit hoofdstuk bespreken we de opvattingen van Belgische journalisten. In het eerste deel ligt de klemtoon op hun houding ten aanzien van een aantal ethische kwesties. In het tweede deel van dit hoofdstuk focussen we op hun meningen over recente tendensen in het journalistieke beroep. In het laatste deel bespreken we de professionele rolopvattingen van journalisten.

3.1 Ethiek en deontologie

Werkethiek bij het verzamelen van informatie

Bij het zoeken en verzamelen van informatie, worden journalisten soms geconfronteerd met gevoelige situaties waarin hun professionele integriteit op het spel wordt gezet. Bovendien staan ze bij het maken van hun stukken vaak voor het dilemma om al dan niet de deontologische codes te overtreden. Om hun ethische en deontologische principes grondig in vraag te kunnen stellen, hebben we de journalisten in onze enquête enkele stellingen voorgelegd om zo naar hun opinies te peilen.

Allereerst stelden we vast dat een grote meerderheid (61%) van de respondenten oordeelt dat het onaanvaardbaar is om **de wet te overtreden om op die manier informatie te verkrijgen**. Een derde (35%) van de journalisten vindt nochtans dat dit in bepaalde gevallen wel mogelijk moet zijn. Op vlak van taalgroep zien we dat 41% van de Franstalige respondenten en 29% van de Nederlandstalige het eens zijn met deze uitspraak. De Vlaamse journalisten (67% tegenover 54% van de Franstalige) zijn er bovendien sterker van overtuigd dat het overtreden van de wet een grens is die nooit mag overschreden worden. Wanneer we kijken naar de types journalisten, stellen we vast dat de meerderheid van de journalisten van beroep (74%) het met deze stelling eens is, terwijl 'slechts' 59% van de leden van de beroepsjournalisten zich hier achter schaaft. We bemerken bovendien dat er een klein verschil bestaat inzake de houding tegenover wetsovertredingen op vlak van gender. Twee derde (66%) van de vrouwelijke journalisten verklaart dat ze het overtreden van de wet geen aanvaardbare journalistieke praktijk vinden, tegenover 58% van de mannelijke respondenten.

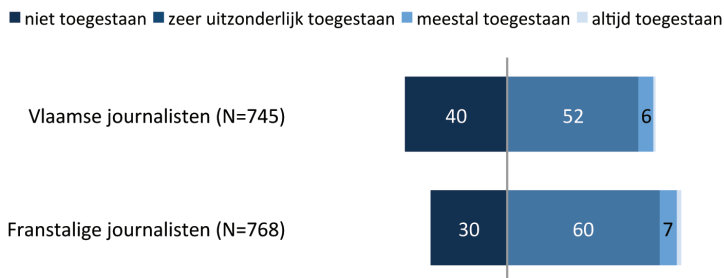
Meer dan vier op de vijf (82%) respondenten vinden overigens dat **het hacken van computers en het gebruik van spionagesoftware** binnen de journalistiek een stap te ver gaan. 20% van de journalisten jonger dan 35 jaar oordeelt echter dat deze praktijken in specifieke gevallen zouden moeten toegelaten worden, tegenover slechts 14% van de respondenten tussen 35 en 44 jaar en 8% van de groep ouder dan 54 jaar.

De mening van de journalisten onderling verschilt omtrent **het gebruik van microfoons en verborgen camera's**. Bijna zeven op de tien (68%) respondenten vinden dit een aanvaardbare praktijk om informatie te vergaren in bepaalde situaties (meer dan 70% van beroepsjournalisten, tegenover 47% van de journalisten van beroep). 9% van de journalisten vindt zelfs dat dit in de meeste gevallen zou moeten kunnen. 18% van de respondenten in deze enquête vindt evenwel dat het verbergen van microfoons en camera's totaal onaanvaardbaar. Onder deze groep tegenstanders bevinden zich meer dan een derde (37%) van de journalisten van beroep en slechts 16% van de beroepsjournalisten. Vervolgens stellen we vast dat de resultaten worden beïnvloed door de leeftijd van de respondenten: 76% van de journalisten jonger dan 35 jaar, 69% van de journalisten tussen 35 en 44 jaar en tussen 45 en 54 jaar vinden dat de toepassing van deze afluistertechnieken mogelijk moet zijn in bepaalde gevallen, dit tegenover 'slechts' 60% van de journalisten ouder dan 54 jaar. Tot slot zien we dat het statuut een klein verschil teweeg brengt in de resultaten: 71% van de loontrekkende journalisten stelt dat het verbergen van apparatuur

in sommige gevallen aanvaardbaar is tegenover 63% van de journalisten met freelancestatuut.

Ook in verband met de toelaatbaarheid van het **zich niet bekendmaken als journalist** bestaat er onenigheid tussen de respondenten. Meer dan de helft (56%) van de ondervraagden vindt het aanvaardbaar om in bepaalde gevallen zijn identiteit te verbergen om informatie te kunnen verzamelen. 35% van de respondenten vindt het op zijn beurt compleet 'not done' om deze praktijk toe te passen. Tussen de twee taalgroepen zien we dat de percentages vrijwel op elkaar aansluiten. 60% van de Franstalige journalisten meent dat het recht op informatie in bepaalde gevallen dit procedé rechtvaardigt, tegenover 52% van hun Nederlandstalige collega's. Op vlak van statuut zien we dat meer dan de helft (57%) van beroepsjournalisten zich aansluit bij deze mening, tegenover 43% van de journalisten van beroep. Al zijn deze laatsten er dan weer meer van overtuigd dat deze techniek een algemeen gangbare praktijk moet zijn (15%) tegenover slechts 6% van de beroepsjournalisten.

Zich niet bekendmaken als journalist (in %) (N = 1513)

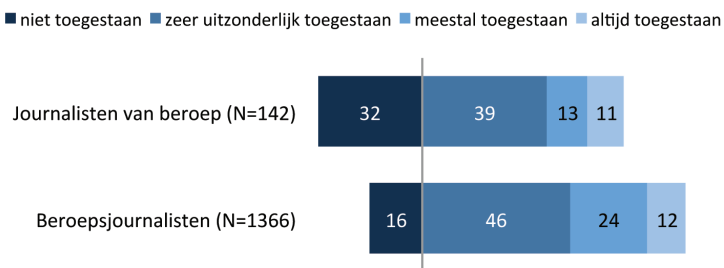
Zich uitgeven voor iemand anders wordt door twee derde (64%) van onze respondenten beschouwd als een onaanvaardbare valstrik om informatie te verkrijgen. De rest van de respondenten (31%) lijkt dit aanvaardbaar te vinden indien de situatie erom vraagt. Ook hier onderscheiden de 54-plussers zich van de rest van hun collega's: drie op vier meent dat dit helemaal onaanvaardbaar is tegenover 59% van de journalisten jonger dan 35, 61% van de journalisten tussen 35 en 44 jaar en 63% van de 45- tot 54-jarigen.

Overigens bemerken we in deze enquête dat bijna twee op drie (64%) respondenten stelt dat het in bepaalde gevallen aanvaardbaar is om **undercover te gaan om informatie te garen**. Bijna één respondent op vijf meent zelfs dat dit in de meeste situaties moet toegelaten zijn. Slechts 8% van de ondervraagde journalisten ziet undercoverjournalistiek als volledig onaanvaardbaar. Een vari-

abele die een impact heeft op deze resultaten, is de taalgroep waartoe de journalisten behoren. De Nederlandstalige journalisten zijn eerder overtuigd van undercover als journalistieke praktijk dan hun Franstalige collega's. Tot slot zien we ook dat de attitude van de journalisten verschilt naargelang hun statuut. De helft van de journalisten van beroep stelt dat het aanvaardbaar is om undercover te gaan in bepaalde gevallen (50% tegenover 66% van de beroepsjournalisten) en 17% zelfs bijna altijd (tegenover 18% van de beroepsjournalisten). 15% stelt daarentegen dat de methode totaal 'not done' is (tegenover slechts 8% van de beroepsjournalisten).

Bijna de helft (45%) van de respondenten stelt dat men mag **aandringen om informatie te verkrijgen**. Eén journalist op vijf (23%) meent zelfs dat het in de meeste gevallen toegelaten zou moeten zijn. Desalniettemin schaaft 18% van de respondenten zich achter de mening dat dit helemaal onaanvaardbaar is. Dit is het geval voor ruim een kwart (27%) van de Nederlandstalige journalisten tegenover slechts 9% van hun Franstalige collega's. De helft (49%) van deze laatsten beschouwt dit als een aanvaardbare journalistieke praktijk bij bepaalde gevallen (tegenover slechts 21% van de Nederlandstaligen) en 16% stelt dat dit altijd mogelijk zou moeten zijn (tegenover 8% van de Vlaamse respondenten). Wanneer we de variabele gender bekijken, tonen de resultaten aan dat 14% van de mannen uit onze survey verklaren dat aandringen om informatie te verkrijgen altijd toegelaten moet zijn, tegenover slechts 8% van de vrouwelijke journalisten. Ook komen er verschillen voor tussen beroepsjournalisten en de journalisten van beroep. 46% van de beroepsjournalisten meent dat aandringen in bepaalde gevallen moet kunnen (tegenover 39% van de journalisten van beroep) en 24% stelt zelfs dat dit in de meeste gevallen moet toegelaten zijn (tegenover 13%).

Onwillige bronnen lastigvallen om informatie te verkrijgen (in %) (N=1508)

Vervolgens stelden we vast in onze enquête dat journalisten geregeld vertrouwelijke informatie in handen krijgen zonder medeweten van de betrokkenen. Indien het gaat om **persoonlijke documenten** zoals brieven of fotomateriaal, dan meent meer dan de helft (57%) van de journalisten dat het niet correct is om deze zonder toestemming te gebruiken. 39% van de respondenten oordeelt echter dat dit in bepaalde gevallen wel te verantwoorden is. Ook hier variëren de resultaten naargelang het statuut van de journalisten. 75% van de journalisten van beroep beamen dat het gebruik van deze documenten compleet onverantwoord is, tegenover 55% van de beroepsjournalisten. Deze laatsten stellen bovendien vaker (41%) dat vertrouwelijke documenten gebruiken in bepaalde gevallen toegelaten is (tegenover 21% van de journalisten van beroep). Gender en leeftijd van de respondenten zijn eveneens factoren die de resultaten uit onze enquête beïnvloeden. Bijna zeven op de tien (66%) vrouwelijke respondenten beschouwen het gebruik van vertrouwelijke of persoonlijke informatie als 'not done', terwijl slechts de helft (51%) van de mannen deze mening deelt. Deze zijn meer geneigd om te denken dat dit in bepaalde gevallen wel mag (44% tegenover 31% van de vrouwelijke journalisten). Tot slot zien we dat twee derde (64%) van de oudste groep respondenten en 59% van de groep 45-54 jaar het gebruik van persoonlijke informatie onaanvaardbaar vinden, tegenover de helft van de respondenten in de jongste leeftijdscategorie (51%) en in de groep 35- tot 44-jarigen (52%).

De mening van de journalisten is minder hard wanneer het gaat om het **gebruik van vertrouwelijke documenten zonder toestemming**. Meer dan de helft (55%) van de journalisten meent dat dit aanvaardbaar is in bepaalde gevallen en 17% stemt zelfs toe dat dit in de meerderheid van de situaties moet kunnen. Daartegenover staat dat één journalist op vijf (22%) geen positieve houding heeft tegenover deze manier van informatie garen. Ook op vlak van taalgroep zien we verschillen opduiken. 24% van de Vlaamse journalisten vindt het gebruik van vertrouwelijke informatie zonder toestemming volledig onaanvaardbaar (tegenover 19% van de Franstalige journalisten). 49% vindt dat dit in bepaalde gevallen wel mogelijk moet zijn (tegenover 61% van de Franstaligen) en 19% vindt zelfs dat dit bijna altijd moet kunnen (tegenover 15% van de Franstalige journalisten). Tot slot bemerkten we ook dat twee op de tien mannelijke journalisten aanhanger zijn van deze praktijk in bepaalde gevallen, tegenover slechts één vrouw op tien (11%). Vrouwelijke journalisten hebben eerder een negatieve houding tegenover het gebruik van persoonlijke informatie zonder toestemming en vinden dit vaker onaanvaardbaar (29% tegenover 18% van de mannen).

Ten slotte vroegen we de journalisten ook naar hun mening omtrent **het ontvangen van cadeaus of het geven van gunsten in ruil voor informatie**. Bijna

alle (95%) respondentent vinden het ongehoord om steekpenningen te krijgen van bronnen. De mening van de journalisten van beroep is op dat vlak minder unaniem dan deze van de beroepsjournalisten. We stellen vast dat hoewel 86% van de journalisten van beroep deze vorm van betaling helemaal onaanvaardbaar vindt (tegenover 96% van de beroepsjournalisten), 11% meent dat het in bepaalde gevallen toch als gangbare praktijk moet gezien worden (tegenover 2% van de beroepsjournalisten).

Overigens vindt meer dan twee op drie (71%) journalisten het ook onaanvaardbaar om cadeaus te accepteren van bronnen. Eén respondent op vijf (22%) is het daar niet mee eens. Het gaat hier om 30% van de groep journalisten van beroep en slechts 21% van de beroepsjournalisten. De resultaten lopen eveneens uiteen per taalgroep. Bijna acht op de tien (78%) Franstalige journalisten beschouwen deze vorm van beloning als onaanvaardbaar tegenover 64% van hun Nederlandstalige collega's. 19% ziet dit in sommige specifieke gevallen toch als gangbare journalistieke praktijk om informatie te garen, net zoals 25% van de Vlaamse journalisten. Slechts 1% van de Franstalige journalisten staat positief tegenover een vorm van beloning in de meerderheid van de gevallen, tegenover 8% van de Vlaamse respondenten.

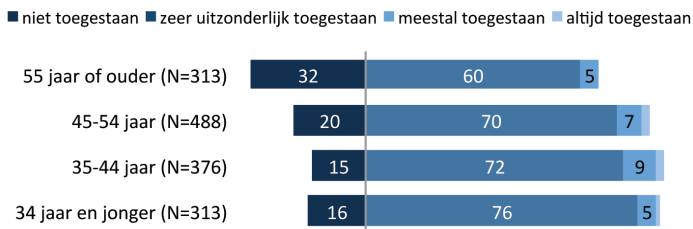
Vervolgens stellen we in onze enquête vast dat **het vergoeden van een bron voor informatie** globaal genomen als onaanvaardbaar wordt bevonden door de meerderheid van de journalisten. 59% vindt dit 'not done', maar tegelijk vindt ongeveer een derde (35%) van de respondenten dat dit te rechtvaardigen valt in sommige gevallen. Op vlak van taalgroep zien we dat de mening van de Nederlandstalige journalisten meer verdeeldheid vertoont dan deze van de Franstalige. Voor bijna de helft van de Vlaamse journalisten (46%) is zo'n vorm van vergoeding onaanvaardbaar tegenover 71% van de Franstalige respondenten. De andere helft (44%) van de Vlaamse journalisten vindt dat deze vorm van vergoeding wel toegelaten moet zijn in bepaalde gevallen, tegenover slechts 26% van de Franstalige journalisten.

Respect voor privacy en bescherming van de anonimiteit

Tijdens hun werk beschikken journalisten vaak over informatie waarvan het onthullen ervan kan zorgen voor een schending van de privacy of het in gevaar brengen van de anonimiteit. Om de mening van de journalisten in kaart te brengen over deze kwesties, vroegen we de respondenten die deelnamen aan onze enquête om zich op een schaal te positioneren en zo hun houding kenbaar te maken omtrent enkele cases.

Zeven op de tien (70%) respondenten vinden het aannemelijk om in bepaalde gevallen feiten te onthullen uit het privéleven van politici. Slechts 7% van hen denkt dat dit in de meeste gevallen zelfs de standaard zou moeten zijn. 20% van de respondenten is het hier absoluut niet mee eens: 39% van de journalisten van beroep tegenover 18% van de beroepsjournalisten. Een derde van de journalisten ouder dan 54 jaar zijn het hiermee eens, tegenover 16% van de respondenten jonger dan 35 jaar, 15% van de leeftijdscategorie 35-44 jaar en tot slot 20% van de 45-54-jarigen. Overigens bemerken we dat de resultaten licht verschillen per taalgroep. 67% van de Vlaamse journalisten stelt dat een inbreuk op de privacy bij politici te verantwoorden is in bepaalde gevallen tegenover 72% van de Franstaligen. 9% van de Nederlandstalige respondenten oordeelt dat inbreuken op de privacy aannemelijk zijn in de meerderheid van de gevallen tegenover 5% van de Franstaligen. Ook het statuut van de journalisten moeten we in rekening brengen. 19% van de loontrekkende journalisten vindt het onthullen van gegevens uit het privéleven van politici compleet onaanvaardbaar tegenover 24% van de freelancejournalisten. 72% van de loontrekkenden vindt het enigszins aanvaardbaar in bepaalde situaties tegenover 63% van de freelancers. 6% ziet geen graten in het onthullen van privégegevens terwijl dat aantal bij zelfstandige journalisten 10% bedraagt.

**Het bekendmaken van informatie die mogelijk een inbreuk pleegt op de privacy van politici (in %)
(N = 1498)**

Anderzijds zien we dat 69% van de respondenten uit onze enquête geen problemen hebben met het onthullen van persoonlijke informatie met betrekking tot het privéleven van publieke personen. De rest (21%) van de respondenten apprecieert deze techniek echter niet. Ook hier zien we een meer uitgesproken mening bij de groep journalisten ouder dan 54 jaar. Een derde (33%) van hen is volledig gekant tegen het onthullen van persoonlijke informatie (tegenover slechts 17% van de jongste journalisten, 16% van de groep 35-44 jaar en 20% van de 45- tot 54-jarigen). We maken dezelfde vaststellingen voor de journalisten van beroep aangezien 41% van hen deze praktijk afkeurt (tegenover slechts 19% van de beroepsjournalisten). De beroepsjournalisten hebben wel een groot aantal aanhangers bij het argument van onthulling in specifieke geval-

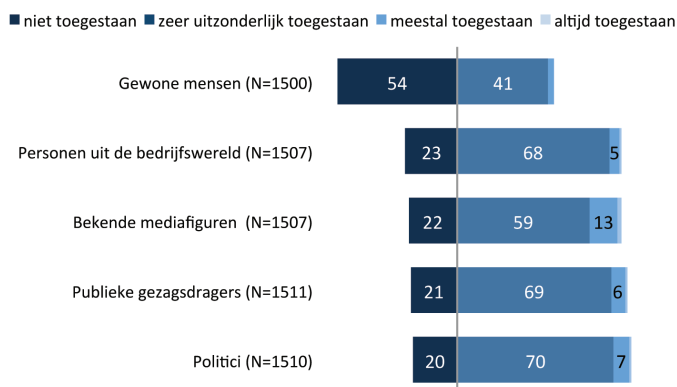
len (71% tegenover slechts 44% van de journalisten van beroep). Vervolgens zien we ook een klein verschil in de resultaten naargelang het statuut van de journalisten. 20% van de loontrekkende respondenten heeft een negatieve houding tegenover het onthullen van privé-informatie (tegenover 24% van de freelancers). 70% vindt dit dan weer toelaatbaar bij bepaalde cases (tegenover 62% van de freelancers). Slechts 5% van de loontrekkenden vindt dat onthullingen altijd mogelijk moeten zijn, tegenover 9% van de freelancejournalisten.

Meer dan twee derde (68%) van de journalisten vindt het verstandig om in bepaalde gevallen informatie te verspreiden over het privéleven van figuren uit de bedrijfswereld. We bemerken dat ongeveer één respondent op vijf (22%) dit afkeurt. Deze mening tekent zich nog sterker af bij de journalisten van beroep. Daar blijkt 42% van de respondenten zich achter deze mening te scharen tegenover 22% van de beroepsjournalisten. Zeven op de tien beroepsjournalisten hebben echter geen moeilijkheden met het rapporteren van informatie uit het privéleven van figuren uit de bedrijfswereld (tegenover 45% van de journalisten van beroep). Daarnaast zien we dat de resultaten opnieuw verschillen naargelang de leeftijd van de respondenten in onze survey. Een derde van de journalisten ouder dan 54 jaar vindt het verspreiden van dit soort informatie compleet onacceptabel, tegenover 21% van de jongste respondenten, 17% van de 35- tot 44-jarigen en 24% van de leeftijdsgroep tussen 45 en 54 jaar.

De meerderheid (59%) van de respondenten staat bovendien positief tegenover het regelmatig publiceren van informatie uit het privéleven van bekende personen en mediafiguren. Eén journalist op tien (13%) stelt overigens dat dit in de meerderheid van de gevallen geoorloofd is. Desalniettemin keert meer dan een op de vijf (22%) respondenten deze praktijk de rug toe. Opnieuw zien we verschillen op basis van statuut. 37% van de journalisten van beroep vindt deze praktijk compleet onaanvaardbaar terwijl slechts 21% van de beroepsjournalisten hier problemen mee heeft. Hetzelfde stellen we vast bij de journalisten uit de oudste leeftijdscategorie, waar meer dan een derde (30%) het delen van privé-informatie niet redelijk vindt (tegenover 20% van de respondenten onder de 35 jaar, 18% tussen 35 en 44 jaar en 23% tussen 45 en 54 jaar). Overigens zien we dat de resultaten ook verschillen vertonen naargelang de taalgroep waartoe de journalisten behoren. 56% van de Nederlandstalige respondenten beschouwt het delen van informatie over mediafiguren als een aanvaardbare journalistieke praktijk terwijl de Franstaligen nog enthousiaster zijn (65%). Bijna twee op de tien (19%) Vlaamse journalisten stellen bovendien dat dit in de meerderheid van de gevallen moet toegestaan zijn, terwijl slechts 7% van de Franstalige journalisten hen hierin bijtreedt.

Ook over het delen van informatie uit het privéleven van de gewone man in de straat bestaat onenigheid tussen de respondenten. Meer dan de helft (54%) van de respondenten vindt het niet correct om persoonlijke informatie te delen over de gewone man. De rest (41%) van de respondenten meent dat dit in sommige gevallen echter wel toegelaten moet zijn. Twee derde (67%) van de journalisten ouder dan 54 jaar ziet dit als volledig onaanvaardbaar tegenover de helft van de jongere respondenten (47% voor de jongste groep en categorie 35-44 jaar, 55% voor de groep 45-54 jaar). Tot slot zien we dat ook de Franstalige journalisten meer geneigd zijn om deze mening bij te treden (57%) dan hun Vlaamse collega's (51%).

Het bekendmaken van informatie die mogelijk een inbreuk pleegt op de privacy van betrokken partijen (in %)

Naast de publicatie van informatie over het privéleven van personen, probeerden we eveneens te peilen naar de attitude van journalisten met betrekking tot respect voor de anonimiteit.

Ruim zeven op de tien (71%) journalisten vinden het helemaal ongepast om de identiteit van **minderjarigen** te onthullen in de pers. Bijna een kwart (24%) van de respondenten oordeelt echter dat dit in sommige gevallen wel raadzaam is. Beroepsjournalisten vinden het onthullen van de identiteit van minderjarigen meer ongepast (72%) dan de journalisten van beroep (66%). Daarnaast bemerken we dat beide taalgroepen gelijkaardige resultaten vertonen op dit vlak.

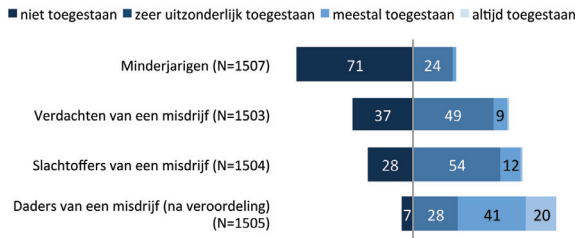
Wanneer het gaat om juridische kwesties, stelt meer dan de helft (54%) van de respondenten dat de identiteit van de **slachtoffers** onthuld moet kunnen worden. Eén respondent op tien (12%) vindt dat dit altijd het geval zou moeten zijn. Desalniettemin zou ruim een kwart (28%) van de respondenten de identi-

teit niet in nieuwsstukken aan bod laten komen. 38% van de journalisten van beroep gaat mee in dit oordeel, tegenover 28% van de beroepsjournalisten. De journalisten van beroep stellen bovendien dat dit in sommige gevallen wel toegelaten moet zijn (39%) wanneer de case erom vraagt, tegenover 55% van de beroepsjournalisten. De cijfers verschillen eveneens op basis van gender. Vrouwen vinden het onthullen van de identiteit van slachtoffers minder acceptabel (35%) dan de mannelijke respondenten (25%).

Wanneer het gaat om een **verdachten van een misdrijf**, stelt de helft (49%) van de journalisten dat de anonimiteit niet gerespecteerd hoeft te worden. Slechts 9% stelt in de meeste gevallen wel geoorloofd is. De attitude van de journalisten van beroep contrasteert hier enigszins mee. 44% van hen zegt dat dit onaanvaardbaar is (tegenover 36% van de beroepsjournalisten), 36% vindt dit in specifieke gevallen aannemelijk (tegenover 50% van de beroepsjournalisten) en ten slotte beweert 11% dat dit in de meerderheid van de gevallen moet kunnen (tegen 9% van de beroepsjournalisten). Bovendien zien we eveneens een verschil op basis van gender. Vrouwelijke journalisten staan minder positief tegen deze onthullingen (43%) dan mannelijke respondenten (34%). De helft (51%) van de mannen denkt dat dit min of meer aanvaardbaar is in sommige gevallen, tegenover 45% van de vrouwelijke journalisten en 11% meent dat het in de meeste gevallen geoorloofd is, tegenover 7% van de vrouwen in deze enquête.

De meningen zijn minder eenduidig wat betreft **dadgers van een misdrijf (na veroordeling)**. Meer dan twee op de vijf (41%) journalisten zouden in de meerderheid van de gevallen en in bepaalde gevallen (28%) de identiteit van de betrokkene weergeven. We stellen eveneens vast dat twee op de tien respondenten zelfs van mening is dat dit altijd zou moeten gebeuren. Desalniettemin zien we dat 7% van de respondenten toch eerder een terughoudende houding aanneemt. De helft (47%) van de Nederlandstalige journalisten zou de identiteit in de meerderheid van de gevallen bekend maken, tegenover 34% van de Franstalige journalisten. Bijna een kwart (23%) stelt dat dit af en toe toegelaten is (tegenover 32% van de Franstaligen). Maar slechts één op de vijf (22%) Franstalige journalisten beschouwt dit altijd acceptabel (tegenover 18% van de Vlamingen). Op vlak van statuut zien we dat 21% van de beroepsjournalisten deze praktijk als compleet aanvaardbaar beschouwt (tegenover 16% van de journalisten van beroep). 42% meent dat dit in de meerderheid van de gevallen aannemelijk is tegenover 32% van de journalisten van beroep.

Het bekendmaken van de identiteit van personen die betrokken zijn bij een nieuwsfeit (in %)

Zelfregulering in de media: Raad voor de Journalistiek en Conseil de Déontologie Journalistique

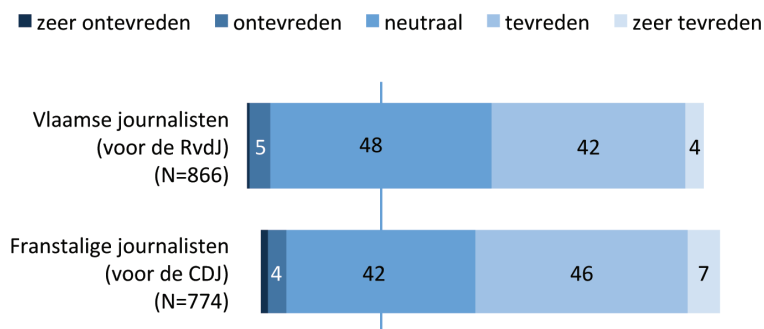
We hebben zowel de Franstalige als Nederlandstalige journalisten gevraagd hun mening te geven over twee zelfregulerende organen binnen de Belgische journalistiek: le Conseil de déontologie journalistique (CDJ) en de Raad voor de Journalistiek (RvdJ).

Bijna twee derde (65%) van de Franstalige respondenten prijst het bestaan van de Conseil de déontologie journalistique en hecht er veel belang aan. 27% vindt het eveneens belangrijk dat deze bestaat. Ook de mening van de Vlaamse journalisten is zeer positief, maar in minder sterke mate. Een kwart (24%) van de Nederlandstalige respondenten vindt dat het bestaan van de Raad voor Journalistiek (RvdJ) zeer belangrijk is en meer dan de helft (54%) vindt dit eerder belangrijk. Vrouwelijke respondenten zijn eerder geneigd om deze zelfregulerende organisaties belang toe te schrijven. Aan de Franstalige kant van het land zien we dat 71% van de vrouwen en 61% van de mannen voorstander zijn. In Vlaanderen zien we dat 29% van de vrouwelijke respondenten en 21% van de mannelijk positieve commentaren hebben op de regulerende organen binnen de media.

Overigens hebben we in onze enquête eveneens gepeild naar de tevredenheid over de werking van de CDJ en RvdJ. Binnen elke taalgroep is 42% van de respondenten tevreden over het functioneren van de zelfregulerende mediaorganen, terwijl iets minder dan de helft (44% voor de Franstaligen en 45% voor de Nederlandstaligen) stelt dat ze een neutrale houding aannemen tegenover de werking van deze instanties. Binnen de groep Vlaamse respondenten, stellen we vast dat twee op drie (69%) journalisten van beroep opteerden voor een neutraal antwoord tegenover 41% van de beroepsjournalisten. De beroepsjournalisten zijn ten slotte talrijker in hun positieve houding tegenover de werking van de RvdJ (45%) dan de journalisten van beroep (25%).

Tot slot zien we dat bijna de helft (46%) van de Franstalige respondenten eerder tevreden is over de activiteiten van de CDJ en dat 42% van hen een neutrale houding aanneemt. Wat betreft de activiteiten van de RvdJ, zien we dat 42% van de Vlaamse journalisten eerder tevreden is en dat 48% een neutrale standpunt inneemt. Op dit punt hebben de Nederlandstalige journalisten van beroep voornamelijk een neutrale respons (70%) tegenover 45% van de beroepsjournalisten. Slechts 24% van hen zegt volledig tevreden te zijn. Deze proportie neemt toe tot 45% voor de beroepsjournalisten. Dezelfde tendens vinden we bij de Franstalige journalisten van beroep, zij het in minder sterke mate. De helft van hen deelt een neutrale mening, tegenover 41% van de beroepsjournalisten. 32% beweert eerder tevreden te zijn, tegenover 47% van de beroepsjournalisten.

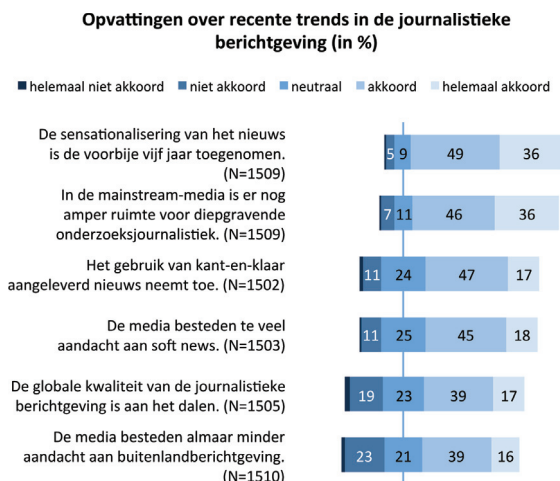
Tevredenheid over de uitspraken van de CDJ en de RvdJ (in %)

3.2 Opvattingen over recente trends in de journalistiek

Onze vragenlijst bevat een module waarin we de respondenten een aantal stellingen voorleggen over recente trends in de journalistiek. In de eerste plaats focussen de statements op een aantal bekommernissen over evoluties in de journalistieke berichtgeving. Daarnaast wordt er gepeild naar de houding van journalisten ten aanzien van internet en sociale media. Tot slot zijn er enkele stellingen die inzoomen op burgerparticipatie in de journalistiek en op reacties van het publiek.

Hoe denken journalisten over evoluties in de berichtgeving?

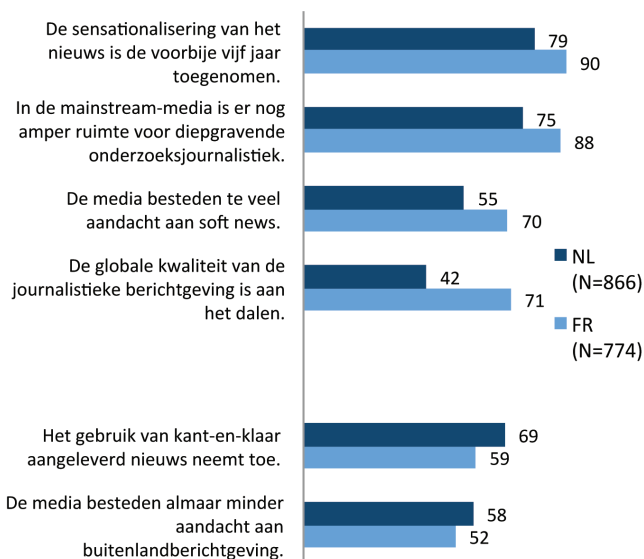
De grafiek op de vorige pagina geeft een overzicht van de opvattingen van journalisten ten aanzien van een aantal bekommernissen over de journalistieke berichtgeving. De resultaten geven een opmerkelijke negatieve inschatting weer. Zo is een ontstellend grote meerderheid van de respondenten ervan overtuigd dat de sensationalisering van het nieuws de voorbije vijf jaar is toegenomen (85%). Ongeveer drie op de vijf (63%) respondenten menen dat de media te veel aandacht besteden aan soft news. Bovendien geloven ruim vier op de vijf (82%) respondenten dat er in de mainstream-media nog amper ruimte is voor diepgravende onderzoeksjournalistiek. En het plaatje wordt nog schrijnender. Zo is 64% van de bevroegde journalisten het (helemaal) eens met de stelling dat het gebruik van kant-en-klaar aangeleverd nieuws toeneemt.

Tot slot is meer dan de helft van de respondenten van mening dat de globale kwaliteit van de journalistieke berichtgeving aan het dalen is (56%) en dat de media almaar minder aandacht aan buitenlandberichtgeving besteden (55%). Maar de negatieve inschatting is toch enigszins te temperen. Zo is het aantal Vlaamse beroepsjournalisten dat (helemaal) akkoord gaat met de stelling dat de media te veel aandacht besteden aan soft news gedaald van 66% naar 58% in vergelijking met de data uit 2008. Hetzelfde geldt voor de stelling dat de sensationalisering van het nieuws de voorbije vijf jaar is toegenomen (van 83% naar 79%) en voor de stelling dat de globale kwaliteit van de journalistieke berichtgeving aan het dalen is (van 46% naar 40%).

De inschatting over de performantie van de journalistiek heeft echter een duidelijk andere resultaatsverdeling voor het noordelijke en het zuidelijke landsge-

deelte. Een overzicht van de meningen over recente trends in de journalistieke berichtgeving per taalgroep, wordt in de grafiek op de volgende pagina weergegeven. Franstalige respondenten gaan voor vier van de zes stellingen vaker (helemaal) akkoord dan hun Nederlandstalige collega's: de sensationisering van het nieuws is de voorbije vijf jaar toegenomen (90% van de Franstaligen tegenover 79% van de Nederlandstaligen), dat er in de mainstream-media nog amper ruimte is voor diepgravende onderzoeksjournalistiek (88% van de Franstaligen tegenover 75% van de Nederlandstaligen), dat de media te veel aandacht besteden aan soft news (70% van de Franstalige tegenover 55% van de Nederlandstalige journalisten) en dat de globale kwaliteit van de journalistieke berichtgeving aan het dalen is (71% van de Franstaligen tegenover 42% van de Nederlandstaligen). Vlaamse respondenten zien de evolutie in het gebruik van kant-en-klaar nieuws en de aandacht voor buitenlandberichtgeving dan weer minder rooskleurig dan hun Franstalige collega's. Een groter percentage van de Vlaamse journalisten is het (helemaal) eens met de stelling dat het gebruik van kant-en-klaar nieuws toeneemt (69% tegenover 59%) en met de stelling dat de media almaar minder aandacht besteden aan buitenlandberichtgeving (58% tegenover 52%).

Opvattingen over trends in nieuwsinhoud per taalgroep (in %)

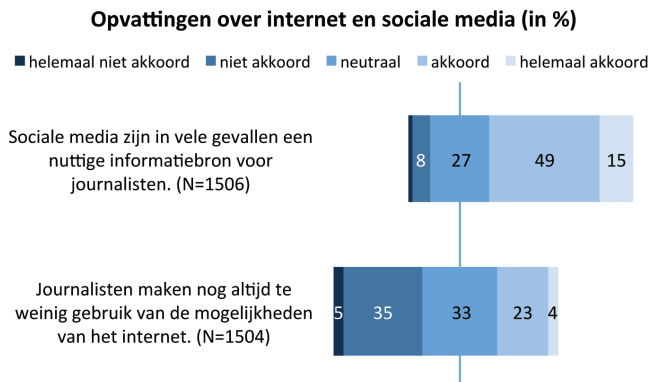
Verder zien we dat leeftijd een rol speelt bij de manier waarop journalisten naar bepaalde evoluties in de berichtgeving kijken. De respondenten in de oudste leeftijdscategorie (55 en ouder) zijn over het algemeen het meest pessimistisch over bepaalde evoluties in de berichtgeving. Negen op de tien (91%)

journalisten in de categorie 55 jaar of ouder zijn ervan overtuigd dat de sensationalisering van het nieuws de voorbije vijf jaar toegenomen is, tegenover 82% van de respondenten tussen 35 en 44 jaar en 85% van de respondenten tussen 45 en 54 jaar. Bovendien stijgt het percentage journalisten dat van mening is dat de media almaar minder aandacht besteden aan buitenlandberichtgeving naarmate de leeftijd toeneemt. In de oudste leeftijdscategorie gaan ongeveer drie op de vijf (63%) respondenten akkoord met deze stelling, terwijl dit in de jongste leeftijdscategorie slechts de helft van de respondenten is. We vinden gelijkaardige resultaten voor de opvattingen over de kwaliteit van het nieuws. Twee derde (66%) van de respondenten die ouder is dan 55 denkt dat de globale kwaliteit van de journalistieke berichtgeving aan het dalen is, tegenover ongeveer de helft (49%) van de respondenten in de jongste leeftijdscategorie. Verder zijn ruim zeven op de tien (71%) respondenten in de oudste leeftijdscategorie ervan overtuigd dat de media te veel aandacht besteden aan soft news, tegenover ongeveer drie op de vijf (58%) respondenten in de jongste leeftijdscategorie.

Vervolgens stellen we vast dat freelancejournalisten vaker (helemaal) akkoord gaan met drie stellingen dan loontrekkenden: ze zijn er meer van overtuigd dat er steeds minder ruimte is voor diepgravende onderzoeksjournalistiek (85% tegenover 80%), dat het kant-en-klaar nieuws toeneemt (71% tegenover 62%) en dat globale kwaliteit van de journalistieke berichtgeving aan het dalen is (65% tegenover 53%).

Tot slot tonen de data dat journalisten van beroep het vaker (helemaal) eens zijn met de stelling dat het gebruik van kant-en-klaar nieuws toeneemt dan beroepsjournalisten (75% tegenover 62%).

Professioneel gebruik van internet en sociale media

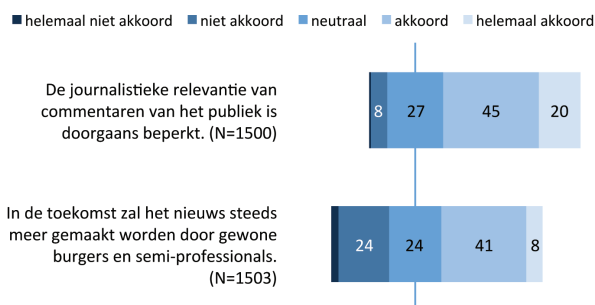

De mediasector wordt de laatste jaren gekenmerkt door een aantal snel opeenvolgende technologische evoluties. Deze evoluties hebben een invloed op de manier waarop aan journalistiek wordt gedaan. In onze enquête hebben we naar de mening van journalisten gepolst over het gebruik van internet en sociale media.

Bijna twee derde (64%) van de respondenten gelooft dat sociale media in vele gevallen een nuttige informatiebron zijn. Beroepsjournalisten (65%) zijn hier sterker van overtuigd dan journalisten van beroep (52%). Ook vrouwen (69%) gaan meer akkoord met deze stelling dan hun mannelijke collega's (61%). Nog opvallend is dat het aandeel respondenten dat sociale media een nuttige informatiebron vindt daalt van 78% in de jongste leeftijdscategorie naar 47% in de oudste categorie. Uit de enquête blijkt verder dat meer dan een kwart (27%) van de respondenten van mening is dat journalisten nog altijd te weinig gebruik maken van de mogelijkheden van het internet.

Burgerparticipatie in de journalistiek en reacties van het publiek

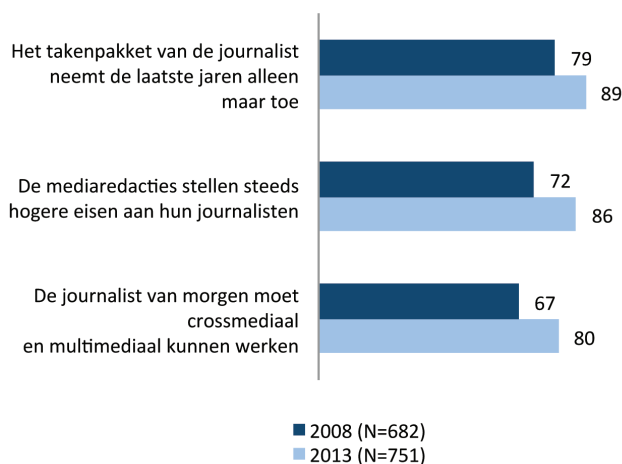
Opvattingen over burgerparticipatie en reacties van het publiek (in %)

De bovenstaande grafiek geeft een overzicht van de opvattingen van journalisten over reacties van het publiek en over burgerparticipatie in de journalistiek. Het merendeel (65%) van de respondenten is van mening dat de journalistieke relevantie van commentaren van het publiek doorgaans beperkt is. Franstalige journalisten (68%) zijn hier sterker van overtuigd dan Vlaamse journalisten (61%). Toch verwacht bijna de helft (49%) van de respondenten dat het nieuws in de toekomst steeds meer zal gemaakt worden door gewone burgers en semi-professionals. Een groter aandeel van de Franstalige journalisten (57% tegenover 40% van de Vlaamse journalisten), journalisten van beroep (60% tegenover 47% van de beroepsjournalisten), freelancers (55% tegenover 46% van de loontrekkenden) en vrouwen (55% tegenover 45% van de mannen) gaat akkoord met deze stelling.

Werkomstandigheden

Opvattingen van Vlaamse journalisten over de werkomstandigheden in 2008 en 2013 (in %)

De Vlaamse enquête bevatte een aantal stellingen over de werkomstandigheden in de journalistiek. De vergelijking van de Vlaamse data in 2008 en 2013 in de bovenstaande grafiek, geeft inzicht in verschuivingen in de perceptie bij de respondenten over de werkomstandigheden in de media. Bijna negen op de tien (89%) Vlaamse respondenten zijn ervan overtuigd dat het takenpakket van journalisten de laatste jaren toeneemt. Dit percentage ligt maar liefst 10 procentpunten hoger dan in 2008. Verder is het merendeel (86%) van de Vlaamse respondenten ervan overtuigd dat de mediaredacties steeds hogere eisen stellen aan hun journalisten (14% meer dan in 2008). Tot slot verwachten precies acht op de tien respondenten dat journalisten in de toekomst crossmediaal en multimediaal moeten kunnen werken (13% meer dan in 2008).

3.3 Professionele rolopvattingen

In dit luik bespreken we hoe journalisten hun rol in een democratische samenleving percipiëren. De respondenten hebben aangegeven hoe belangrijk ze een reeks van 18 journalistieke doelen vinden. Daarnaast is gevraagd om een top drie te maken van de belangrijkste doelen. De resultaten zijn samengevat in de onderstaande tabel.

	(Zeer) belangrijk doel	Belangrijkste doel	Top 3 doel
Betrouwbare informatie verschaffen	100%	77%	94%
Het nieuws op een begrijpelijke manier presenteren	98%	5%	55%
Objectieve informatie verschaffen	94%	8%	54%
Analyse en duiding verschaffen bij complexe problemen	91%	4%	36%
Een zo breed mogelijk publiek bereiken	69%	1%	9%
Waakhond zijn voor de democratie	66%	3%	15%
Informatie zo snel mogelijk verspreiden	65%	0%	9%
Signaleren van nieuwe trends en ideeën	59%	1%	6%
Contact onderhouden met het publiek	51%	0%	3%
Rekening houden met reacties op uw journalistieke werk	44%	0%	1%
Oplossingen aanreiken voor maatschappelijke problemen	41%	0%	3%
Mensen aanzetten tot actie en participatie	35%	0%	3%
Mensen een forum bieden om hun mening te uiten	33%	0%	1%
Ontspanning bieden	33%	0%	6%
De publieke opinie beïnvloeden	26%	0%	1%
De politieke agenda beïnvloeden	24%	0%	1%
Spreekbuis zijn voor bepaalde groepen	23%	0%	1%
Goede omgeving creëren voor adverteerders	8%	0%	1%

Opvallend is dat alle respondenten het erover eens zijn dat het (zeer) belangrijk is dat journalisten betrouwbare informatie verschaffen. Ruim driekwart (77%) van de respondenten vindt dit zelfs de belangrijkste kernopdracht van journalisten. Daarnaast beklemtonen meer dan negen op de tien respondenten dat ze het (zeer) belangrijk vinden om het nieuws op een begrijpelijke manier te presenteren (98%), om objectieve informatie te verschaffen (94%) en om de informatie te voorzien van voldoende analyse en duiding (91%).

Vervolgens geven de data inzicht in de manier waarop de respondenten hun journalistieke rol percipiëren in relatie tot het publiek. Zeven op de tien (69%) respondenten vinden het (zeer) belangrijk dat journalisten een zo breed mogelijk publiek bereiken. Ongeveer de helft (51%) van de respondenten vindt het belangrijk om contact te onderhouden met het publiek en 44% van de respondenten is ervan overtuigd dat journalisten rekening moeten houden met reacties op hun werk. Een lager percentage van de respondenten gelooft dat het belangrijk is om 'invloed' uit te oefenen op het publiek: ruim een derde (35%) van de respondenten denkt dat het de taak is van journalisten om mensen aan te zetten tot actie en participatie en ruim een kwart (26%) vindt het belangrijk om de publieke opinie te beïnvloeden. Omgekeerd wil een derde van de respondenten mensen een forum bieden om hun mening te uiten en een klein kwart (23%) vindt dat journalisten een spreekbuis moeten zijn voor bepaalde groepen.

De enquête toont verder dat het merendeel (66%) van de bevroegde journalisten de waakhondfunctie van de pers in een democratie hoog in het vaandel draagt. Verder denkt bijna een kwart (24%) van de respondenten dat journalisten de politieke agenda moeten beïnvloeden. Twee op de vijf (41%) respondenten vinden het belangrijk dat journalisten oplossingen aanreiken voor maatschappelijke problemen.

Tot slot vinden drie op de vijf (59%) respondenten het belangrijk om nieuwe trends en ideeën te signaleren. Een derde van de respondenten vindt dat het de rol is van de journalist om ontspanning te bieden. Ruim zeven op de tien (71%) respondenten zijn ervan overtuigd dat het niet belangrijk is voor journalisten om een goede omgeving te creëren voor adverteerders. Ongeveer een op de tien (8%) respondenten rekent dit wel tot de kerntaken van journalisten.

**(Zeer) belangrijke professionele rollen per taalgroep
(in %) (* = significante verschillen)**

Bovenstaande tabel geeft een overzicht van de journalistieke inschatting van de doelen van Vlaamse en Franstalige journalisten. Franstalige en Vlaamse journalisten zijn het eens over het belang om betrouwbare informatie te verschaffen en om een zo breed mogelijk publiek te bereiken. Er zijn ook geen noemenswaardige verschillen in het belang dat ze hechten aan het bieden van een forum aan mensen om hun mening te uiten, het rekening houden met reacties op hun journalistieke werk en het signaleren van nieuwe trends en ideeën. Voor een aantal andere professionele rollen vinden we wel opvallende verschillen tussen Vlaamse en Franstalige journalisten.

Vlaamse journalisten vinden het belangrijker dan hun Franstalige collega's om oplossingen aan te reiken voor maatschappelijke problemen (49% tegenover 33%), om de politieke agenda te beïnvloeden (31% tegenover 17%), om de publieke opinie te beïnvloeden (29% tegenover 22%) en om een spreekbuis te zijn voor bepaalde groepen (29% tegenover 16%).

Verder schatten Vlaamse journalisten het creëren van een goede omgeving voor adverteerders (11% tegenover 5%) en de ontspanningsfunctie van de pers hoger in dan hun Franstalige collega's (40% tegenover 27%). Franstalige journalisten vinden het dan weer belangrijker om mensen aan te zetten tot actie en participatie (40% tegenover 29%).

**(Zeer) belangrijke jobcategorieën per type journalist
(in %) (* = significante verschillen)**

Er zijn ook enkele duidelijke verschillen in de perceptie van belangrijke professionele rollen tussen de types journalisten. Journalisten van beroep vinden het belangrijker om oplossingen aan te reiken voor maatschappelijke problemen (56% tegenover 40%), om de publieke opinie te beïnvloeden (42% tegenover 24%), om de politieke agenda te beïnvloeden (31% tegenover 23%), om een spreekbuis te zijn voor bepaalde groepen (46% tegenover 20%) en om nieuwe trends en ideeën te signaleren (73% tegenover 57%). Nog opmerkelijk is dat journalisten van beroep meer belang hechten aan het creëren van een goede omgeving voor adverteerders (30% tegenover 6%), aan het aanzetten

van mensen tot actie en participatie (55% tegenover 33%) en aan het bieden van een forum aan mensen om hun mening te uiten (43% tegenover 32%). Beroepsjournalisten kennen meer waarde toe aan de waakhondfunctie van journalisten in een democratie (68% tegenover 53%) en aan het presenteren van het nieuws op een begrijpelijke manier (99% tegenover 95%).

Verder blijkt uit de enquête dat leeftijd een rol speelt bij de perceptie van bepaalde journalistieke rollen. Opvallend is dat journalisten in de jongste leeftijdscategorie de waakhondfunctie van de pers in een democratie hoger inschatten dan journalisten in de oudste leeftijdscategorie (71% tegenover 56%). Respondenten uit de oudste leeftijdscategorie vinden het belangrijker om een zo breed mogelijk publiek te bereiken (76% tegenover 66%), om mensen een forum te bieden om hun mening te uiten (40% tegenover 29%), om contact te onderhouden met het publiek (54% tegenover 48%) en om de publieke opinie te beïnvloeden (31% tegenover 21%).

Tot slot vinden we enkele verschillen tussen freelancers en werknemers. Loontrekkenden vinden het belangrijker om informatie zo snel mogelijk te verspreiden (68% tegenover 56%) en om een zo breed mogelijk publiek te bereiken (71% tegenover 61%), terwijl freelancers het belangrijker vinden om een goede omgeving te creëren voor adverteerders (10% tegenover 7%), om mensen een forum te bieden om hun mening te uiten (37% tegenover 31%) en om mensen aan te zetten tot actie en participatie (41% tegenover 32%).

Dankwoord

Dit grootschalig onderzoek is het resultaat van een bundeling van krachten. Daarom willen wij graag een aantal personen en organisaties hartelijk bedanken.

In de eerste plaats willen wij de journalistieke **beroepsverenigingen** in België bedanken. Zonder hun steun was dit project niet mogelijk geweest op een gelijkaardige schaal. Wij danken in het bijzonder Pol Deltour (VVJ), Lisbeth Moons (VVJ) en Martine Simonis (AJP) voor de verspreiding van de enquête in het vaktijdschrift *De Journalist/Le Journalist* en voor het ter beschikking stellen van de databank van Belgische beroepsjournalisten. Bedankt ook aan de verenigingen van journalisten van de periodieke pers (VJPP/AJPP), en meer in het bijzonder aan Louis Weenen (VJPP) en Marina Vrancx (VJPP) en Claude Muyls (AJPP) voor de toegang tot de databank van journalisten van beroep. Door deze samenwerking was het voor de eerste keer mogelijk om een beeld te vormen van de journalisten van de periodieke pers.

Onze dank gaat ook uit naar de **moderator**, Ides Debruyne (Fonds Pascal Decroos) en naar de **internationale referenten**, Liesbeth Hermans (Radboud Universiteit Nijmegen) en Christine Leteinturier (Université Panthéon-Assas, Parijs) en onze voor hun bijdrage aan het debat.

Wij zijn ook onze dank verschuldigd aan het **steunpunt Media**, dat in het leven geroepen is door Vlaams minister van Media Ingrid Lieten, voor de financiële steun langs Vlaamse zijde. Wij vermelden ook Julie De Smedt, coördinator van de activiteiten van het steunpunt Media, voor haar hulp bij de organisatie van de studiedag. We bedanken het Fonds des Bourses en de faculteit Letteren en Wijsbegeerte van de ULB voor de financiering langs Franstalige zijde.

Daarnaast willen wij alle **respondenten** bedanken voor hun deelname aan ons onderzoek.

Ten slotte bedanken wij prof. Karin Raeymaeckers en prof. François Heinderyckx voor de leiding van het project. Zij werden bijgestaan door een team van **onderzoekers** van de UGent en de ULB: Sara De Vuyst, Manon Libert, Juliette De Maeyer, Rebeca De Dobbelaer, Florence Le Cam, Annelore Deprez en Jeroen De Keyser. Deze onderzoekers stonden in voor het verzamelen en het verwerken van de data, het schrijven van het onderzoeksrapport en de organisatie van de studiedag.